

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

AGUSTOS 1961

İÇİNDEKİLER .....

- Oniki Yıllık Çalışmaya Övgü
- İstanbul Çocuklarının Oyunları
- Hatay Ağzi Üzerine
- Eğitim ve Öğretim Müzesi Kurulmalıdır
- Dobruca Tatarları Folkloruna Ait Notlar (I)
- Van Mânileri
- Tekirdağ'da Yer Adları (I)
- Son Halk Oyunlarının Özellikleri
- Birinci Halk Oyunları Semineri
- İstanbul Türkâları
- Tekirdağ'da Yağmur Duası
- Al: Rıza Yalgin İçin
- Üregil'de Sögütten Yapılan Dündükler
- Kütshya Zeybek Oyunları
- Çeşitli Yörelerimizden Bilmeceler, Bulmacalar (IV)
- Gürün'de Derlenen İki Türkü

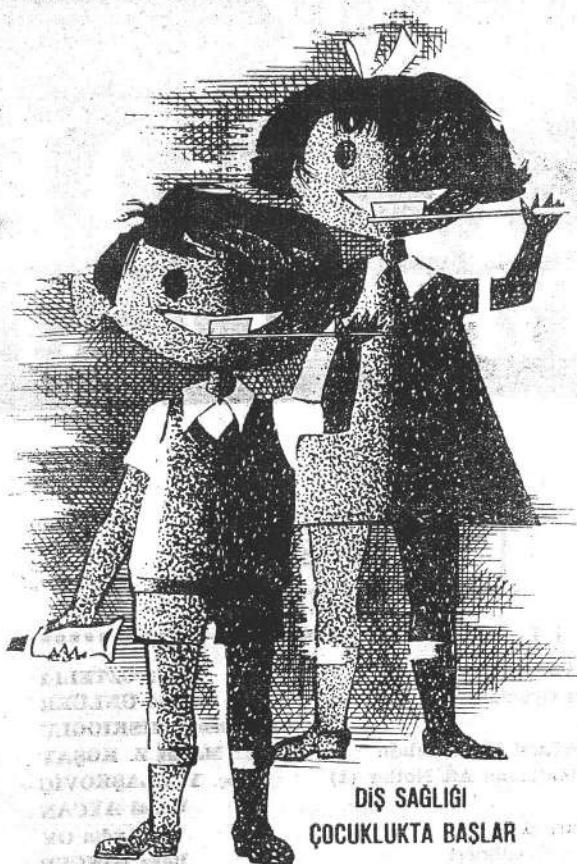
13. YAYIN YILIMIZA VE 7. CİLDİMİZE BAŞLARKEN

SAYI: 145

KURUŞ: 100

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

ipana

ANTI-ENZYM, WD-9 LU DİŞ MACUNU
KARTAL SÜPER

DİŞ SAĞLIĞI
ÇOCUKLUKTU BASLAR

(Radar R.: 25 - 20)

Yıllık abonesi: 10,
altı aylık abonesi: 5
liradır.
Yurd dışı senelik abone:
3\$, 1£

**TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI**

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden: Mes'ul Müdür: İ. HİNÇER
ADRES: Yeşildirek, Sultanmektebi Sokak No. 17 İstanbul

FAAL p. 185

Terkibinde krem has-
saları bulunan PURO
TUVALET SABUNU
cildi temizler... besler...
korur... çiçek gibi taze
ve kadife gibi yum-
uşak yapar... cazibe
ve güzelliğinizi artırır.

**BOL KÖPÜKLÜ
NEFİS KOKULU**

100 DE 100 SAFTIR

(Faal: 1357)

Basılmışın yazılar
istenince geri gönderilir
Adres değiştirmelerde
ücret alınmaz.
Vakit Basimevi

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AGUSTOS 1949
AYDA BİR DEFА İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DİRGİSİ
SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 145

AGUSTOS 1961

YIL: 13 — CİLT: 7

ONİKİ YILLIK ÇALIŞMAYA ÖVGÜ

Yazar: Cahit ÖZTELLİ

doktordan önce basimevlerine kostun.. Bir oğlun da Dergin idi.. Sen, bazı kişileri göhrete doğru iterken, kendini daima gerilerde sakladın, bütün değerine rağmen kendi yerine arkadaşlarını folklor işlerinin başına getirme.. ye çalışın.

Dile kolay, oniki yıl geçmiş aradan.. Simdi, kitap rafımızda en değerli altı koca cilt duruyor... Türk folkloru için gelecekte bir hazine değeri taşıyacak bu ciltlerin üzerinde TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI yazıyor. Dile kolay, tam 141 sayı bu.. 144 sayı demek, bu kadar ay bir adamın aln téri, basimevleri ile iş yeri arasında didinmesi.. yıpranışı demek...

Türk folkloruna hizmet aşkı.. Bu "anıt eser" i yaratan adam kim.. Bu aşk derecesindeki kudret nereden geliyor?.. Gelecekte heykelci dikenlecek bu adam İHSAN HİNÇER.. Yüreğini yurt sevgisine bağlamış bir Anadolu gocuğu.. Onu, Türk folkloru ile ilgilenen dünya bilim âlemi tanıyor.. Yurdun en uzak köşelerinde kendi folkloru kaptırmış kişilerin tanıdığı, sevdiği adam...

Oniki yıl önce Türk folkloru yayınları faklı.. Bugün elimizde iftiharla tuttuğumuz zengin bir kaynak, Hünçer'in eseri var. Her konuda yüzlerce yazı, binlerce sayfa var.. Bu işi, aydınlarımızın folklor suuruna erdikleri elli yıldan beri değil özel kişiler, değil cemiyetler, tesisler, Devlet Baba bile yapamamış, yapmayı mistir...

Ihsan Hünçer.. Adını Finlandiya'dan Japonya, Kars'tan Kanada'ya kadar duyan adam.. Sana Türk milleti adına binlerce selâm.. Türk folkloru adına binlerce sevgi.. Sen, hizmet aşkı içinde kendini unuttun.. Çocukların hasta iken

Korkarım, kalbden gelen bu yazıyı da kendinden bahsediyor, diye basmayacaksın. Böyle yaparsan kendine haksızlık ediyorsun, derim. Bırak, seni candan takdir eden bir dostun bir hizmeti yerine getirsin. Bırak, seni ve yaptığın büyük işi bilmeyenler de ögrensin.. Bırak, oniki yıl sonra hizmetin; kendi eserin olan su sayfalara tescil edilsin..

Nice yillarda doğru, yaptığı işin tek adımı olarak başarılar dilerken, bütün folkloruların kalbinin seninle olduğunu unutma...

İSTANBUL ÇOCUKLARININ OYUNLARI

— I —

Yazan: Ayşe ÜNLÜER

● **Varan bir top geri:** Bu oyunda çocukların 2 gruba ayrılır. Her grubun elebaşı kur'a çeker, kur'a da kazanan taraf kaleye geçer. Kale, belli bir yere konulan büyükçe bir taştan ibarettir. Kale başında kalan grubtaki çocukların biri elinde tuttuğu topu birkaç defa havaya attıktan sonra tutmadan elinin iç tarafıyla vurarak kale dışındaki gruba doğru fırlatır. Kale dışındaki grup topu havada veya yerde tutmak için bekler. Atılan top yere düşmeden havada tutulursa topu atan oyuncu yanlış farz olunur ve sayı yapamaz. Onun yerine başkası geçer. Eğer top havada tutulamaz, yere düşerse, yerde tutulması için uğraşılır. Top yakalanırsa kaleye atılır. Top kaledeki taşı çarparaşa yine kaleden topu atan oyuncu yanar. Eğer top kale taşına çarpmazsa kalelarındaki grup bir sayı kazanır. Oyun bu suretle çocukların aralarında karıştırıldıkları sayı tamamlanıncaya kadar devam eder. Hangi grup çok sayı yaparsa oyunu kazanmış olur.

● **Viz:** Oyuncular sıra halinde dizilirler, aralarından biri ebe olur. Ebe sıradan ayrılar ve arkasını arkadaşlarına dönerek sıranın ilerisinde durur. Sıradaki çocukların biri yavaşça ilerleyerek ebeinin arkasına vurur ve tekrar yerine gelir. O zaman sıra halinde dizilmiş olan oyuncular "viz", diye haykırırlar. Bu defa ebe oyuncu dizisinin önüne gelip arkadaşına vuran oyunçuya bulmağa çalışır. Ebe arkadaşına vuran çocuğu bilirse ebelikten çıkar, ebeinin arkasına vuran çocuk ebe olur. Ebe, arkadaşına vuran çocuğu bilemezse yine ebelikte kalır. Oyun böylece devam eder.

● **Yazı mı, tuğra mı?**

İki çocuk karşılıklı oturur, bunlardan biri elinde bulunan madeni parayı bir beraçının içine koyar, bereyi sallayarak tersine çevirip yere kapatır. Para yere düşer. O zaman arkadaşına sorar :

— Yazı mı, tuğra mı?

Arkadaşı, "yazı" veya "tuğra" diye cevap verir. Bere parçasının üzerinden kaldırır.

bir, paraya bakılır, sorulan çocuk yerdeki paranın hangi tarafının üsté geldiğini bilmişse, yerdeki parayı o alır, ve parayı beraçının içinde saklamak ve "yazı mı, tuğra mı, diye sormak hakkını kazanır. Oyun aynı şekilde devam eder.

● **Yutturmam:** Oyuncular ikiser ikise ayrırlar. Aralarından ebe olan çift, içgen bir yemek ismi söyleyerek "yutturmam", de diktent sonra oyunculardan birini işaret eder. İşaret edilen çocuğun arkadasi "yut turmam", diye cevab verir. O zaman ebe yine "yutturum," diye başka bir çocuğun işaret eder. Bu defa işaret edilen çocuğun arkadasi "yutturmam", cevabını verir. Eğer dalgın olup da işaret edilen arkadas "yutturmam," diye cevap vermezse ismi söylenen içgen yemeği o çift yemiş farz edilir.

● **Kurd - Kuzu:** Çocuklar halka şeklinde dizilirler. Aralarından biri kurd, biri de kuzu olur. Kurd, kuzuyu kovalamaya başlar. Çocuklar el ele vererek kuzunun kaptır kurtulmasına müsaade ettikleri halde, kurdı bırakmazlar. Kurd kuzuyu yakala yineye kadar kurd ve kuzu olan çocukların değiştirilir.

● **Kap, kaç:** Çocuklar iki sıra halinde dizilirler, sıralardan biraz uzakça bir yere bir iskemle üzerine bir mendil konulur. Her iki sıradan iki çocuk çıkar, bunlardan hangisi gabuk davranışını mendili kapar ve ötekine yakalanmadan sıradaki yerine gelirse oyunu kazanmış olur. Ondan sonra diğer çocukların da ikişer ikişer çıkararak oyuna devam ederler. Sıralardan hangisi çok sayı kazanmışsa o galip sayılır.

● **Kırmızı - Beyaz:** Çocuklar iki sıra halinde dizilirler. Bir sıranın adı kırmızı, ötekisinin adı beyaz olur. Bir çocuk her iki sıranın arasında durarak kumanda verir: Ortadaki çocuk önce hangi sıranın adını söylese onlar, ötekisi sıradaki çocukların üzerine doğru koşarlar. Üzerine koşulan sıradaki çocukların从中挑出一个来说：

HATAY AGZI ÜZERİNE

Yazan: Cevher İhsan MİSKİOĞLU

Tutulan yanlış bir dil siyaseti yüzünden mülk sahibi malında çalışan yarıcı veya işçisinin kendi dili Türkçeyi öğrenmesini sağlayacak tarzda davranışmamış, bilakis münasebetlerinde onun dilini, arapçasını kullanmayı bir şeref, gurur saymıştır.

Fakat Hatay'daki bu arapça tesiri yukarıda da belirttiğimiz gibi çok defa dışa mübaşalı bir şekilde akseltirilmiş adeta günümüzde arapça konuşuyormuş gibi bir hava yaratılmak istenmiş ve bu durum ikide bir "Hatay'ı isteriz" diyen Suriyelilerin adetek meğine yağ süren bir durum olmuştur.

Hatayda kurduğumuz "Hatay Kültür ve Sanat Derneği" nin dâvetlisî olarak bir konferans için Hatay'a çağrıldığı Rahmetli Sayın Nurullah Ataç, Hatay'ın dil konusu hakkında söyle demiştir: "Çeşitli dîs etkiler altından kalıp'ta dilini bukadar saklamasını bilen başka bir il tanımıyorum."

Hatay'da kullanılan arapça kelimeler ya asillerinde olduğu gibi aynen geçip kullanılmış. Atebe = eşik, Abdeshane = tuvalet, Banadura = domates, Balle = Arik, Dibik = tatlı bulası, ehven = Daha uygun, Eshed = şiddetli, istifli = sen bilirsın, v.s. gibiveyahutta aslı bozuk olarak söylenilmiş. Kudame = Kudama, Sahür = Söhür,

Tahtakale kurbinde

Biz size geldik on içinde

İkinci sıradaki çocukların buna söyle mükabele ederler :

Geldinizse geldiniz

Bizi memnun ettiniz

Kutukutu içinde

Beğendiğinizi seçiniz.

Bunun üzerine gelen sıra bir ad söyle, bekleyen sıradı bu adda çocuk varsa ne alâ, yoksa yerlerine giderler, bu defa öteki sıra digeri üzerine gider. Oyunu békilde devam edilir.

● **Kadifeci güzeli:** Bu oyunda çocukların karşılıklı iki sıra halinde dizilirler. Sıraların başlarındaki çocuklar kendi sıralarındaki çocuklara ayrı ayrı adlar verirler. Bir sıra ötedeki sıraya doğru gider, bu sıradaki çocukların aşağıdakî türkili söylerler :

Kadifeci güzeli

Handadır handa

● **Kafakarış:** İki çocuk birer bilya alarak yanyana dururlar. Birisi bilyayı atar, öteki de kendi bilyasile atılan bilyayı ya vurmak, yahut ona bir karış mesafede bilyasını durdurmak ister. Muvaffak olursa ilk atılan bilyayı alır, muvaffak olamazsa bilyayı ilk defa atmak hakkı diğer çocuğa geçer.

Zoppa = sopa v.s. gibi.

Bu tesir aynı zamanda deyimlerde de kendi gösterir Meselâ arapçadan geçen ve ay. nan konusulan birkaç deyim; cubulonuk = Açı gözülüük, Bizira firanç = zehir, zakkim v. s.

Bildiğimiz gibi Türkçede geniz h si yoktur. Bu h arapçanın tesiriyle bir çok kelimeerde kullanılır.

Be (h) il — Pa (h) il = Cimri

H) elle mangırı = Yılışık (Deyim)

(H) anafİYE = Musluk

Ke (h) illemek = Onarmak, yamamak

(H) eleke = Halka v.s.

Gerek arapçanın ve gerekse Kur'anın tesiriyle bu geniz h si bir hayli fazladır.

Memnunlukla müşahede ediyoruz ki, bu arapça kelimeleri artık bu kuşak pek kullanmamaktadır. Daha çok eski kuşakta kullanılan bu arapça kelimelerin bir kısmı esasen kullanılmaz olmuş; ölü kelime durumuna düşmüştür. Dildeki bu arınma, Hataylı aydın gençlerin açtığı dil seferberliği ile gerçekten hissedildi derecede artmış bulunmaktaadır.

Şimdi de Hatay Ağzı'na tesir eden diller den Farsça üzerinde duralım.

Farsçanın tesiri arapçanın yanında çok haffif kahir. Bir, O s m a n l i Devleti zamanında Divan sairlerinin Farsçaya verdikleri değer dolayısıyla kullanılan bir çok Farsça kelimenin dilimize yerlesisi dolayısıyedir. Bu tesir genel olarak Türkçe üzerinde olmuş tur. Hatay sairleri de bu kelimelerden bir kısmını şiirlerinde kullanmışlardır. Bunun dışında Farsçanın Hatay Ağzında mümtaz bir durumu yoktur.

Hatay'da kullanılan Farsça kelimelere bazi misaller verelim.

Andelip = Bülbül

Ankebüüt = Örümcek

Giriftar = İçine giren, girift olan

Can = Ruh, can

Kemend = İp

Enfiye = Enfiye

Peri = Peri v.s.

Yukarıda belirttiğimiz gibi Farsça Hatay ağzında büyük bir önem taşımaz, öte yandan Hatay 18 — 20 yıl Fransız idaresinde kalmıştır rağmen Fransızcaın Hatay ağzı üzerinde kayde değer bir tesiri yoktur. Yalnız tek tük bazı Fransızca kelimeler ya bozularak veya aynen geçmiştir, o kadar. Mesela:

Chemin de fer — Şemendefer = Demir

yolu

Rond = Ron = Çember oyunu
Matin = Matine = Sabah, günlük (Sinema)

Soir = Suvare = Akşam toplantı
Merci = Mersi = Teşekkür ederim.

Robe de Chambre = Rob dö şambr = Ode elbisesi (Pijama üstünden giyilen elbise)

Bonjour = Bonjur = Günaydın

Aurevoir = Arvar = Allahaismarladık.

Şimdi Hatay Ağzı'nın benzerlikler gösterdiği komşu vilayetlere geçelim. Bu iller bilhassa Gaziantep, Adana ve Mersin illeridir. Bazi arapça kelimelerle, eşya araçlarında da ha çok Adana ve Mersinle, diğer birçok kelimelerde de Gaziantep ve Kilis'te kullanılan mağallı kelimelerde gerçekten kayde değer bir benzerlik göze çarpar.

Adana ve Mersinde benzerlik gösteren kelimelere alt örnekler:

Abov = Çok hayret ifadesi

Biginci = Çiftçi

Baslandırmak = Tepeli doldurmak

Bider = Tohum

Bolamadı = Genis

Gaziantep ilileyi müşterek kullanılan kelimeler. Örnekler:

Ginnep = Sicim

Kekeç = Kekeme

Keci = İpek kozası

Muhanet = Namert

Özü geçmek = Uyyuvermek

Sakak = Çene altı

Sallangaç = Salıncak

Söhür = Sahır

Bu benzerlikler bu iller arasındaki yakınlık örf ve adet, giyim ve yiylim yakınılığı, kız alıp verme ve bir de arapça konuşan azınlıkların bu yerlerde de olan temasları veya yerleşmeleri dolayısıyedir. Fakat bu benzerliği mutlak kabul etmemek lazımdır. Meselâ Ginnep = Sicim kelimesi Hatay'da da kullanılır. Fakat bu kelime Hatay'da Kinnef şeklinde kullanılır.

Yine Gaziantep'te Setil = Sebze fidesi Hatay'da Şitil olarak kullanılır. Esasen bu kelime arapçadan geçmedir. Bazi kelimeler de tamamen tavyiyet vardır. Meselâ: Siyen = Günlerce kalın fena koku çikaran çamur. Süngiliç = Açılp gerilmiş vaziyette bulunan bas parmakla şehadet parmağının uçları arasında acıtlık.

Sürgü = İshal

Soyka = Ölünün sırtından çıkarılmış

Müzecilik :

EGİTİM VE ÖĞRETİM MÜZESİ KURULMALIDIR

Yazar: Dr. Phil. Hâmit Z. KOŞAY

On yıllık Millî Eğitim hazırlık Komisyon ve Komiteleri çalışmaya başlarken, Türkiye'de tarih boyunca Millî Eğitim hareketlerini ve gelişmeleri belgeleri, grafikler ve istatistikleri ile müşahhas bir şekilde gösteren bir pedagoji müzemiz bulunsa idi, çalışmalar belki de daha kolay ve daha verimli olurdu.

Bu yazımızla Türkiye'de Batı memleketlerindeki örnekler göre bir pedagoji müzesinin kurulması hizmetimize işaret etmek istiyoruz.

Türkler Eğitim ve Öğretim sahnesinde, Büyük Selçuklular devrinde, Dünyanın en eski üniversitelerinden biri sayılan Bağdattaki Nişâmiye Medresesini, Osmanlılar devrinde Fatih Medreselerini kurdular. Uluslar arası bir mahiyet arzeden, İslâm medeniyeti çerçevesi içinde Farabi, İbnü's-Sâni ve Uluğbey gibi ilim ve filozofları, Yunus Emre ve Mevlâna gibi mutasavvıfları yetiştiren Ulusumuzunberger medeniyetindeki yapıcı rolü müsteşriler tarafından teslim edilmekle beraber dün ya umumî efkarında yeter derecede bu fikir kökleşmemiştir.

Eski Medreselerde sarf, nahif, fıkıh, hadis, kelâmdan başka, tip, hayatı, riyaziye gibi müsbed ilimler de okutulurdu.

Daha eskiden millâdin dokuzuncu ve onuncu asırlarında Uygur Türklerinde müteharrik harplerle kitaplar basılır, resim yapılrı. Moğolların ordularında hizmet göreven Uygur Mühendisleri büyük nehrileri geçmeye yaran köprüler ve kaleleri yukan harp atletleri kurarlardı. Bu çeşit başarıların Okulsuz tasavvur edilmesi mümkün değildir.

Asya, Afrika ve Avrupanın bazı bölgelerinde Türklerin kurdukları kültürler halinde veya kısmen ayakta serpilmiş durumdadırlar.

İslâm dünyasının skolastığe bogularak gerilemesi de zikri geçen eğitim ve öğretim okullarındaki tereddü ve medeniyetin akışına esya v.s.

İste bu sebepledır ki Gaziantep Ağzında rastlanan bu kelimelere Hatay Ağzında da rastlanır. Esasen bu ortaklık yakın iller arasında bir nevi dil gurubu teşkil eder. Adana, Mersin, Hatay, Gaziantep ve Kilis'de ise müsneyî vasıfları itibarıyle ortaklık gösteren bir dil gurubu meydana getirir.

ayak uyduramama keyfiyeti ile izah olunabilir. Ulusumuzu uyarmak ve taassubu önlemek için en önemli gare, bu gerçekleri övmeye veya yerme zihniyetine saplanmadan, oldukça gibi gösterme olabilir. Birkâq asırdan beri batı medeniyetine intibâk için sarf olunan gayretleri, ugranılan müsküllâti, mesclâ karatahtayı okula sokmak için seyhü'lislâm'dan fetva çıkarıldığı, pedagoji müzesinde açıklayabiliriz.

Orduya Mûrendis yetiştiren Tophanei Amire, hariciyeye memur yetiştiren Galasaray, Devlete memur veren Mülkiyei Şâhane, Tıbbiye, Darülmüallimin, Harbiye, Rüştiyeler, yeni mektebi kurulan Satî bey etrafında toplanan terbiyecilerimiz "Munfasî" harfî ilim ve filozofları, Yunus Emre ve Mevlâna gibi mutasavvıfları yetiştiren Ulusumuzunberger medeniyetindeki yapıcı rolü müsteşriler tarafından teslim edilmekle beraber dün ya umumî efkarında yeter derecede bu fikir kökleşmemiştir.

Eski Maarif Vekâleti bodrumunda kurulan "mektep müzesi" ders vasıtaları, ile bir kaç batılı terbiyecinin resminden ibaret kaldığı için, ihtiyaca cevap veremedi. Batıdaki örnekler üzerine Türkiye Pedagoji müzesini kurma zamanı çoktan gelmiş ve hatta bu gecikmiştir.

Pedagoji müzesinde eski ve yeni öğretim tarzlarını, icazetnameleri, imtiyaz ve aferim levhaları, falakası, "eti senin kemiği benim" diyen disiplin telâkkisi ile canlı bir şekilde gösterilecektir. Bu müzeden duvarlarında Sanayii Nefise mektebinin kurulan Hamdi Bey'in, Darüşşafakâi himayesine alan müzeci Halil Ethem Beyin, terbiyecilerimizden Satî, İhsan, Sungu, Harun Reşit, Ali Haydar Beylerin, Maarif teskilâtına hamle sağlayan Resît Galip, Necati ve Hasan Alilerin, Ali Elmiri ve Ali Saip gibi Kütüphaneçilerin M. Cevdet gibi Ülküci Öğretmenlerin büyütülmüş fotoğrafları yer alacaktır.

Pedagoji müzesinde azınlıkların okullarında okutulan kitaplar, ve yabancı okulların başarılı, başarısız faaliyetleri gösterilecek ve açıklanacaktır. Müzede mukayese ölçüstünde batıdaki ileri pedagoji hareketlerine de yer verilmesi gereklidir.

I — Pedagoji müzesi için en uygun yer olarak (eski bir binadan faydalanan mak istenildiği takdirde) İstanbul'da Ankara caddesi üst tarafında ve Cumhuriyet gazetesi civarında Mimar Sinan eseri Rüstem Paşa Medresesi bir tesis halinde düşünülebilir. İkinci derecede Sarachanebaşımdaki Amuca Hüseyin Paşa, Şehzadebaşımda Damat İbrahim Paşa veya Çorlu Ali Paşa Medreseleri de aynı vazifeyi görebilirler.

II — Pedagoji müzesi diğer müzeler gibi Millî Eğitim Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğüne bağlı olmalıdır. Millî Tâlim ve Terbiye Dairesi ve Gazi Terbiye Enstitüsü gibi teşekküler bu müzeyenin milî savır organı olurlar.

III — Pedagoji müzesi kurulurken Devlet Müzelerinde, Kütüphanelerde ve Belediye müzelerindeki konu ile ilgili eserlerin mükkerrerleri bu müzeye devredilmelidir.

IV — Ressamlarımızın konu ile ilgili resimleri toplanmalı ve yenileri sipariş olunmalıdır.

V — Pedagoji müzesine müdürl olarak Maarif tarihimize bilen bir müzeci tâyin olunmalıdır.

VI — Pedagoji müzesi selâhiyetli uzmanları Eğitim kurulları arşivlerinde serbest a-

TÜRK FOLKLOR

raşturma yapabilmeli ve anketler açabilmelidır.

VII — Yukarıda zikri geçen medrese 7004 sayılı kanuna göre Erkafca tercihan ön plâna alınarak onarıldığı takdirde Pedagoji müzesi olarak 10 yıl zarfında yarı milyon lira ile kurulabilir. Bu meblâğın mühim bir kısmı duhuliyelerle Maliyeye geri verilecek tir.

Müzenin yardımcı elemanları Millî Eğitimin kabiliyetli Öğretmenleri arasından seçilecektir. Kadro mülksüllâti da kalkar.

VIII — Bu fikre yardım için batı memleketterinde olduğu gibi "Pedagoji Müzesi Yarım Sevenler Derneği Veya Muhîpleri" adı ile bir dernek kurulabilir.

IX — Pedagoji müzesinin kültür filmleri ile bazı belgeleri batı ülkelerindeki benzeri kurullardan hibe veya mübadele suretiley tedarik olunabilir. Türkiye Pedagoji müzesinin her tarafa büyük sempati ile karşılaşacağına emin olabiliriz.

Türk Folklor Araştırmaları'nın Notu:

Etnografa Müzesi Müdüri Dr. Phil. Hamit Koşay'ın on yıllık Millî Eğitim hazırlıkları dolayısıyle resmi makamlara dasunduğu bu yazında zikri geçen Pedagoji Müzesini, Türk Etnografya ve Folkloruna dair bir çok malzemeyi de ihtiyaç edecek için konu muz dahilinde gösteriyor ve gerçekleştirilemesini istiyoruz.

13. YAYIN YILIMIZA ve 7. CILDİMİZE BAŞLARKEN

Dergimizin ilk sayı Ağustos 1949 da yayınlanmıştır. Bugüne kadar tek sayı aksamadan, her türlü zorluğa göğüs gererek bu günlerde ulaşmış bulunuyoruz. BUNDAN SONRA DA AYNÌ SEKLDE GÖREVİMİZE DEVAM EDECEĞİZ.

Eski sayılarımızın bir kısmı kalmadığından bütün çabamız bunları yeniden bastırıp 6 cildimizi birden sıraya giren ve istiyerek olan folklorcu ve bilim severlere yetistirmektr.

Her ciltte iki yıllık 24'er sayı yer almaktadır. Bu aydan itibaren 6. cildimizi ciltlenmiş olarak satışa çıkarmış bulunuyoruz. Her cildin fiyatı 25 liradır. Eski ciltlerimiz de eksik sayıları bastırılıp hazırlanıktan sonra 25'er liranın satışa çıkarılacaktır.

Abone bedellerini göndermeyen, birkaç yıllık abone bedeli toplanan folklor sever okurlarımızın da borçlarını biran evvel lütfetmelerini dileriz.

T. F. A.

Incelemeler :

DOBRUCA TATARLARI FOLKLORU HAKKINDA

I

Yazan: Doç. Dr. Yusuf BLAŞKOVİC

liklerde çalışır. Çiftliklerin hepsi kollektiflesmiştir. Eski zamanlardan beri sebzeler, meyveler yetistirmekle mesgul meşhur bostancılardır. Hayvan yetistirmesinde de çok ustalık gösterirler. Bir başka kısımları bu bölgelerde yeni kurulan fabrikalarda sınai müesseselerde çalışır, ama bazıları öğretmen, profesör, mühendis, hekimdir, hatta aralarında opera şarkıcısı da bulunur.

2 — Dobruca Tatarlarının 1955 yılından evvel birleşmiş edebî dili yogiken üç lehçe ile konustular. Dobruca Tatarcası hakkında birinci malfumat daha 1938 yılında Prof Tadeusz Kowalski vermiş (Bulletin International de l'Académie Polonaise des Sciences et Lettres, Classe de philologie, Année 1938). Daha yeni malfumat Nağı A. Gafer ile Vladimir Drimba verdiler. (Quelques problèmes relatifs au développement culturel de la population Tatare de Roumanie adlı makalede. Bu makale Studia et acta orientalia I. Bucarest 1958, S. 339 - 343, adlı dergide çıkmıştır).

Bu makalede verilen malfumatla göre Tatarların en büyük kısmı, aşağı yukarı dörtte üçü, Kirim Tatar lehçesiyle konuşur, ancak beşte biri Nogay lehçesiyle, başkası da Türkiye türkçesi ve Tatarcanın karıştırılmış olarak meydana gelen bir melez dili ile konuşur.

Roman Akademisi, bazı araştırmadan sonra, 1956 senesinde, Tatarlar için yeni bir anadili alfabeli tesbit etmiştir. Latin harfleriyle yazılmakta olan bu alfabe, gerek Roman alfabelesine ve gerek ise Türk dili alfabeline epeyce yakındır. Yeni alfabetin ve edebî dilin temel atması Nağı A. Gafer ve Ing. İsmail Ziyaeddin'in işbirliğiyle hazırlayıp Romen Akademisinin eseridir. İlk alfabe kitabı 1956 senesinde basıldı. I - IV. sınıflar için okuma ve gramer kitapları Nağı A. Gafer, İsmail Ziyaeddin, Muratça Seit Abdulla, Ekrem Menhibay ve Albay Negati tarafından hazırlanmıştır. ve 1957 ile 1958 yıllarında basılmıştır.

Yeni alfabe ve edebî dili Tatarların anadili olarak her sahada onların kültürel seviyelerini

Tatarların büyük ekserisi köylündür ve çift-

yükseltmeye yardım etmektedir, öyle ki simdi Tatarlar arasında okuma - yazma bilmez bir kimse kalmamıştır.

Edebi alfabe gelince, yeni alfabe aşağıdaki 33 harften ibarettir: a, a, b, c, d, e, f, g, ğ, h, i, ī, ī, j, k, l, m, n, n, o, ö, p, r, s, ş, t, t, u, u, v, w, y, z. (*)

Harflerin en büyük kısmı türk harfleriyle aynıdır. Ve aynı surette telâffuz edilir. Aşağıdaki harflerin telâffuzu:

c (üstü aksanlı) türkçe ç
ğ türkçe ç
n (üstü aksanlı) türkçe sağır nun
t " ts (ancak yabancı kelimelerde bulunur.)

w arapça vav (u ile v arasındaki ses)

i Türkçe i
a " a
ı " i ile i arasında sesli
ö " o ile ö arasındaki sesli
ü " u ile ü arasındaki sesli

g, h, k, l sessizler kalmış sesiler arasında kalan, ince sesiler arasında türkçede gibi ince telâffuz edilir.

3 — Dobruca Tatarlarının çok zengin, kıymetli ve enteresan bir folkloru vardır. Folklorları rakkinda enteresan etüdü Sebat Husein yazmıştır. (*Notes sur le folklore musical des Tatars de Dobroudja. I Studia et acta orientalia I. Bucarest 1958, S. 259-264.*) Bu folklor menşe bakımından Dobruca Tatarlarının muhaceret edip geldikleri yerlerin, başlıca Kırım Tatarlarının, Ukraynanın ve bütün Türklerin folkloru ile bağlıdır. Halk masallarının, atasözlerinin, halk oyunlarının ve halk türkülerinin mevzu bakımından zenginlikleri göze çarpar. Şekiller de başka Türklerin folklor şekilleriyle çok yakın olarak, melodilerin birçoğu da yalnız bütün Tatarlarla değil, Rus halk türkileri arasında da bulunabilir.

Dobruca Tatarları eski Türk kavimlerinin folklorunun geleneklerine dayanarak temas ettilerini komşu milletlerin bazı unsurlarını da elde ederek hususlu bir folklor yarattılar. Halk masalları, atasözleri, halk oyunları ve halk

(*) Derginizin dizildiği basmevinde üstü işaretli transkripsiyonlu harfler olmadığı için harfler tam olarak verilememiştir. TFA

TÜRK FOLKLOR

türküler Tatar halkın şimdiki hayatını değil, eski hayat tarzlarını, muhaceret yollarını, başka milletlerle temaslarını da gösterir.

4 — Tatar folklorunun en güzel kısmını elbette halk türküler teskil eder. Bunlar Tatarların hayatını ayna gibi göstermektedir. Onların bütün ahlaklılarını, yaşayış tarzını, dünya görüşlerini, düşüncelerini, barış, hürriyet ve vatanseverliğini, bütün hislerini, aklarını, kederlerini gösterir. Bu türküler halk evlâdının besiktan mezara kadar başına gelenleri aksettirir.

Tatarlar eski zamanlardan beri çok ağır hayat şartları altında yaşamışsa da türküler çok optimistik, nikbinlikle, neşeyle, bazen de hoş mizahla doludur.

5 — Eski türkülerin belki en güzelleri ev velki vatanlarından muhaceret münamebetiyle meydana gelenlerdir. Bunlar eski vatan dan ayrılma istirabını terennüm eder. Eski vatanın güzelliklerini anduran çok neşeli ve hoş türk Edil türküdür. (Aşağıda eklenen No. 3. Türkiye bakınız.)

Amma muhaceret yavaş yavaş unutulur. Vatandan ayrılma istirabı ile söylenen türküler manalarını değiştirmeye başladı. Mesela askerlige gitme münamebetiyle doğduğu köyden ayrılmış huzurnu ifade etmekle, uzak yere galmaya giderken, veya başka ayrılmış sebebinden meydana gelen ayrılmış huzurnu, veya yar ayrılmış terennüm eder. Aşağıdaki türkü ihtiyarların söyledigine göre, eskiden muhacerete gitme münamebetiyle çalmamış, şimdî köyden ve sevgiliden ayrılma huzurnu ifade eder:

— Keteğekmen şan dostım
Kal sawılıkman yar,
Kozlunun de yaşın silip kal
Al şawılıkman, yar
— Gideceğim can dostum
Kal sağlıka, yar
Gözyağını silip kal
Al mendille, yar
— Ketme ketme demege
Halktan utandım
Sen ketken son artından
Gilay da kaldım, yar
— Gitme, gitme demeye
Halktan utandım
Sen gittikten sonra ardından

ARAŞTIRMALARI

Ağlayarak kaldım, yar
— Küner uzak, aylar köp
Körisirmez yar
Kismet bolsa inşalla
Kawisirmız yar
— Günler uzun, aylar çok,
Görüşürüz, yar
Kismet olsa, insanlla
Kavuşuruz, yar
— Ketsem kiyimas ala ket
Kalbine salıp
Menim halim ne bolır
Senden kalıp, yar
— Gitsen yarımlı alıp git
Kalbina koyup
Benim halim ne olur
Senden kalıp, yar
— Dalfidan day mayışip
Gürüşün süydüm
Artından karap kalıp
Gandım da kuydım yar
— Dalfidan gibi salıp
Yürüyüşünü sevdim
Arından bakarak kalıp
Yandım kılı oldum

6 — Köy delikanlıkların büyük istirabından biri askerlikten gitmiş. Uzak memlekete askere gitmek, belki bir daha dönmemek imkâniyle, gençlere büyük istirab olmuştur. Delikanlı annesine sevgisini açıklar. Ağır şartlar altında gençler annelerinin büyük sevgisini hatırlalarına getirmiştir:

Ay anayalar, anayalar
Başların tartıp bayılaylar
Balam saldat ketti, dep
Uy aylanıp ıdayalar
Ey anneler, anneler,
Başlarını çekip bağlarlar
Oğlum asker gitti, diye
Ev dolanıp ağlarlar
— Keten kolmek tizinden
Kel obiyim közinden
Sen közinden öptirsen
İş te sıkmam sozinden
— Keten gömlek dizinden
Gel, öpeyim gözinden
Sen gözünden öptürirsen
Hiç te gılmam sözünden

Ay anayım anayım
Seni kaydan alayım

Dostlar köyde kalgan son
Ya men kaytip şanmayım?
Ey anneciğim anneciğim
Seni nerden alayım
Dostlarım köyde kaldıkta sonra
Ya ben nasıl yanımışayım?
Anayım meni taptın mı?
Beşikke salıp attın mı?
Tam kemalga kelongende
Askerlikke sattın mı?
Anneciğim beni doğurdun mu?
Beşigę koyup salıldım mı?
Tam kemale erdiğe
Askerlige sattın mı?
Ay orayman orayman
Golga pitken korayman
Kelgen keşken yolğıdan
Men anayım sorayman
Ey orayorum orayorum
Yola büyümüş yabani otum
Gelen geçen yoleandan
Ben annemi soruyorum.

Delikanlıkların askerlik hayatı da hiç negeli değilmiş. Onbaşular ve çavuşlar onlara çok fena muamele yapmışlar. Delikanlı ancak sevgisinden düşünerken aşk istirabını da geker, büsbütün bedbaht olur:

— Sewda boldım soyına
Senin selvi boyına
Şakırmadın toyına
Yar, yar, aman
— Sevdalandum soyuna
Senin selvi boyuna
Çağırmadın
Yar, yar, aman
— Ne aytmadın özine
Yandım kara közine
Toyalmayıman sözüne
Yar, yar, aman
— Neye söylemedin kendime
Yandım kara gözüne
Doymayorum sözüne
Yar, yar, aman
— Kaporalım bek yaman
Sergentim de taa yaman
Oga körc kapitan
Yar, yar, aman
— Kaporalım pek yaman
Sercentim de daha yaman
Ona göre kapitan
Yar, yar, aman

VAN MÂNİLERİ

Bundan önceki yazımızda Van'daki folklor çalışmalarından bahsetmiş ve örnek olmak

Dene dene üzümsün
Sevgilimsin gözümsün
Sanma ki unutmuşum
Sabah akşam sözümsün

Ağac başında hashas
Dili şekerli gardas
Erisin garlı dağlar
Kavusun iki gardas.

Gökde yıldız ortalar
Kırmızı yumurtalar
Öyle bir gül değilim
Kokluşalar atalar.

Keske derviş olaydım
Aba giymiş olaydım
Haftada değil ayda
Yüzün görmüş olaydım.

Sekerim ezebilmem
Dülbentten süzebilmem
Vurur isen vur öldür
Yareli gezebilmem.

Ayvana serdim keçe
Günner ömürden gece
Acep o gün olur mu
Elin elime gece?

Su gelir udum udum
Gel otur nazlı dudum

Askerlik hayatı pek güç çekilmiş, deli
kanlı kurtuluş çaresini aramış:

Kapitanga bir pepi

Mayorga para

Askerlikten kurtulmak

Şaresin kara

Kapitana bir hindi

Mayora para

Askerlikten kurtulmak

Çaresini ara,

Kapitanım awursın

Mayörüm ölsin

Beni asker yazgannın

Kalemi sinsin

Kapitanım hastalansın

Mayorum ölüsin

Beni asker yazanın

Kalemi kırılsın

(Sonu var)

Derleyen: Ünsal AYCAN

Üzere Van'a ait birkaç manı vermişik. Şimdi bu örnekleri daha geniş bir şekilde sunuyoruz.

Dünyaya güzel doğsa
Sensin benim umudum.

Ceknecemin kılıdı
Gül üstünü bürüdü
Hasretin geke geke
Cahal ömrüm gürüdü

Ufacık ine sapi
Görünür sizin kapı
Seni mana versinler
Dilenim kapı kapı.
Çekmecen çektit oğlan
Boyum gürcektir oğlan
Senin yürüdün yerler
Elvan gitcektir oğlan.
Dud ağacı burulur
Su dibinde durulur
Eller yarınlı diyende
Menim boynum burulur.

Ufacık inesine
Mayılam cilvesine
Men bugün yarı gördüm
Avbetim cümlesine.
Çimen ekemez oldum
Fidan dikemez oldum
Hasretilik çok zor imis
Artık çekemez oldum.

Gaz ayağı gundadır
Gözüm irak yoldadır.
Seslenrem ses gitmez
Kâmbah dağlar daldadır.

Kara üzüm deneter
Başına geldi neler
Anasından ayrılan
Eli goynunda meler.

Barmağım bestir menim
Derdim onbegdir menim.
Can verdim emek verdim
Emeğim heçtir menim.

Çoraben ağına bak
Desdele bağına bak
Her hatırlan düşende
Çık "Van'ın dağına bak"

Vanda var üç minare
İcerim dudu yara
Isterem yanın gelem
Dağlardan olmaz çara.

Inanışlar :

TEKİRDAĞ'DA YER ADLARI

I

Yazar: Aydem OY

çiftliğimiş. Bir ara arap, hacılığa gitmiş. Arap hacılıktan geri dönmemeyip oradarda ölünce çiftliğinin arazisine kurulan köye Araphacı adı verilmiştir.

Anlatan: Salim Öztürk,

Yaşı: 70

Memleketi: Araphaci Köyü

Nakleden: Şefik Elbasan (E.S.E. öğrencisi)

Aşaçevindik Köyü: Köyün adı ve kuruluşu hakkında köy halkından duyduğumuz hikâye sudur: "Daha köy kurulmadan önce Sevindik Çavuş namındaki bir avcı, arkadaşları ile birlikte bu yöreye gelmiş. Bol av, temiz ve berrak suların bulunduğu bölümlerde çeşitli kaynaklara da başvurarak konuyu genişletmeye ve olabildiği ölçüde folklordan uzaklaşmamağa çalışmış.

Öğrencilerimin getirdiği ödevlerde konuyu bozmaksızın düzeltme, ekleme ve çıkarmalar yaptığım da olmuştur, ancak bunlar anlatım bakımından müdafale ederdim.

İleride olabilecek uyarmalarla, eleştirmelerle bu konudaki çalışmamı daha geniş ve derli toplu yapmak emelindeyim. Yardımı dokunan, emeği geçen bütün öğrencilerime teşekkür ederek konuya geçiyorum. Önce Tekirdağ çevresindeki köy adalarına ele alalım :

Alaybey Köyü: Bu köyde oturmaktak bulunan Ali Bey adında bir çiftlik beyi, Çanakkale savaşları sırasında köyün yakınından geçen bir alay askeri karşılaşmış, ağırلامış, doyurmuş. Kendisine "Alay beyi," denmeğe başlamış. Bey ölüp çiftlik de satın alınmışa köye Ali Bey'in ünvanı gözönüne tutularak Alaybey adı verilmiştir. Tekirdağ'ın Malkara ilçesine bağlı olan bu köy de Trakya'daki birçok köyler gibi çiftlik arazisi üzerinde kurulmuş köylerden biridir.

Araphacı Köyü: Onceleri bir arabın

NOT: Köyünün anlatışında avci olarak tanıtan Sevindik Çavuş'un kuman dan Sevindik olması, hikâyede anlatıldığı gibi orala gidip avlandığı, pek beğendiği

(1) T.T.A., Hikmet Çevik, Sh: 48 de su satırları aynen alıyoruz: "Sevindik, Balaban, Paşaçığı Rumeli'ye ilk geçen komutanlardandır. Balaban Bursayı kuşatmıştır. Bu adlar köy adı olduğu zaman (Selçuklu) ve (Osmanlı) da görüldüğü gibi bağlılığın alâmeti olmak üzere sonlarına li, li ekleri gelmiştir. (Sevindikli) (Balabanlı) gibi Sevindik, casus olarak Sofya'da çalışan ve krali yakalatarak İnce Balaban tarafından Sofya'nın zaptını kolaylaştıran, (M. Turhan Tan)ın (Kıraçlar Avlıyan Türk) adlı tarihi romanına konu teşkil eden ünlü kahramandır. (Feridun Bey Münseati, İnce Balaban adı ile Birinci Murad'a yazılan mektup) İlミzın köyleri böyle fetihler açan yüce kahramanların adlarını taşımakla özgünürler."

TÜRK FOLKLOR
bu yerde bir köy kurulması için önyak olması herhalde gerçeğe aykırı bir düşünce olamaz. Böylece hikâye ile tarihin de bir çok noktalarda birbirini tuttuğu, hiç olmazsa tezat teşkil etmediği ortaya çıkmıştır. (A.O.)

Aşağıkınlıçlı: (Bk: Yukarıkınlıçlı)

Barbaros bucagi: Eskiden, cumhuriyetten önce bir rum köyü idi. Adının o zamanlar Banados olduğu söylenilir. Cumhuriyetten sonra, özellikle 1924 yılında Yunanistan ile Türkiye arasındaki anlaşma gereğince buradaki rumlar, Yunanistana gidinçeye yerlerine dışarıdan gelen Türkler yerleştirilmiş, adı Barbaros'a çevrilmis olup tarihi bir Türk denizcisinin adını yaşatmaktadır.

Biyikali Köyü: Halk, köyü Biyik Ali namında birinin kurduğunu, dolayısıyla köyün, kurucusunun adını yaşıttığını, zamanla gelen göçmenlerle nüfus ve ev sayısının arttığını söyley. Biyikali kelime sinin Biyikali olması ihtimal de düşünülebilir. (2) Köy, merkez ilçesine bağlıdır.

Beyoğlu Köyü: Halk arasında, burası razısinin eskiden bir çiftlik olduğu, çiftliğin bir başında çiftlikbeyinin, diğer başında oğlunun oturduğu söylenilir. Her ikisi de ölümlerinden sonra oğlunun yaşadığı tarafta kurulan köye Beyoğlu adı verilmiştir. Köy Şarköy ilçesine bağlıdır.

Danişment Köyü: 1897 yılında Bulgaristan'dan gelen göçmenler buraya "iskân edildikleri", sırada köye sekiz on ev bul-

(2) Macar ihtilâli lideri Macar prensi Ferenc Rakoçzi ile birlikte "Lâle Devri"nde Türkiye'ye gelen ve Tekirdağ'da konuk edilenler arasında bulunan yazar Kelemen Mikes, Tekirdağ'da veba salgını olduğu sıradan Büyük Ali adındaki bir köye gittiklerini yazmaktadır: (Türkîye Mektupları, Sh: 110 v.d., Cilt: I) Mikes, bu köydeki mektuplarından ilkini 24 Haziran 1722 tarihinde yazmış. Bu nokta bize köyün en azından iki yüz kırk yıllık bir geçmişi olduğunu göstermektedir. Köy ve hatta bazı kentli diliinde köyün adı Boyalı şeklinde söylemektedir.

lunmakta imis. Birkaç yıl sonra bunlar da başka yerlere göç etmiş ve yerlerini kendi lerinden sonra gelen göçmenlere bırakmışlar. Bu gidip gelmeler, yerlesip yeniden göç etmeler köyde birçok defa tekrarlandığından, köye bir ad aranırken de her soyun birbirine danışlığından ötürü köyün adı Danişment olarak uygun görülmüştür. Malkara ilçesine bağlıdır.

Anlatan: Hüseyin Kęcici

Yaşı: 89

Memleketi: Danişment Köyü

Nakleden: Orhan Yavuzcan (E.S.E. öğrencisi)

Dereköyü: Malkara ilçesine bağlı olan bu köy büyükçe bir derenin kenarında kurulmuştur. Bundan iki yüz yıl kadar önce bu derenin kenarında bir çiftlik bulunuyormuş. Bu çiftliğin adı Derya çiftliği olup sonradan Bulgaristan ve Romanya dan gelen göçmenlerin bir kısmı bu çiftlik arazisine yerleştirilirler. Çiftliğin sahibi önce bütün mal mülkü karısına kalır. Çiftliği tek başına yönetemeyeceğini alan karısı düşünür, taşınır; yeni gelen göçmenlere çiftliğin arazisini satmağa karar verir. Ölünçeye kadar kendisine bırakmak ve bir miktar da para verilmek şartıyla aralarında anlaşırlar. Bunun üzerine göçmenler hemen tarlaları aralarında paylaşırlar ve çiftlik zamanla bir köy haline gelir. Köyün ileri gelenleri köye bir ad vermek için toplanırlar, önce Yeniköy adı üzerinde dururlarsa da derenin varlığı sebebiyle Dereköy adını uygun görürler.

Anlatan: Veli Yılmaz
Yaşı: 65

Memleketi: Dereköy:

Nakleden: Hilmi Çakırlar (E.S.E. öğrencisi)

Emiryakup Köyü: Çok eskiden burada Emirli adında bir çiftlik olduğu söylemektedir. 1854 tarihinde yapılan Sivastopol savaşında zulüm gören Kırım Türkleri oralarдан göç etmek ve anavatana yerleşmek zorunda kalyorlar. Zamanın hükümeti bunları Emirli çiftliğine gönderiyor. Buraya gelenler çiftliğin arazisinde evlilik yollarında köye gönderilen Toprak Ofisi uzmanları buraya gelip yerleşmiş

ARAŞTIRMALARI

bulunan göçmen halka yeteri kadar tarla v.b. veriyorlar. Köyün şimdiki adında bulunan "Emir", kelimesinin çiftliğin adı olarak devam ettiği anlaşılırmaktır ise de Yavuzkapı kelimesinin ne zaman ve ne bakımından eklendiğine dair bir rivayet veya belgeye şimdilik rastalamadık. Köy Hayrabolu ilçesine bağlıdır.

Anlatan: Tevfik Göral

Yaşı: 73

Memleketi: Emiryakup Köyü

Nakleden: Halil Kurt (E.S.E. öğrencisi)

NOT: Büyükalı kelimesinin halk ağzındaki söylenişi nasıl Boyalı ise Emiryakup köyünün de halk ağzındaki söylenişi Emiryap şeklidendir. (A.O.)

Güveçli köyü: Tekirdağ'ın merkez kasasına bağlı olan bu köyün eski adı Güvercinli imis. Halkının bir kısmı şimdi bile günlük hayatlarında bu adı kullanmaktadır. Köy halkı neden Güvercinli adının verildiğini bilmekte ise de Güveçli'ye dönüsünü açıklamamaktadır. İfadelerine göre eskiden bu köyde bol sayıda güvercin yaşamakta olduğundan Güvercinli denmiştir.

Anlatan: Recep Çalım

Yaşı: 73

Memleketi: Güveçli Köyü

Nakleden: Hasan Kaya (E.S.E. öğrencisi)

Hereke Köyü: Köy, önceleri şimdiki yerine göre biraz ötede kalan etrafi tepelelerle çevrili çukurca bir yerde kurulymış. Adı Tuz köymüş. Burada Uzunlar sülalesi oturuyormuş. Köyün etrafi tepelelerle çevrili olduğundan yağmur yağınca köy su lar basarmış. Uzunlar sülalesi, bu yüzden köyün yerini değiştirmek ve şimdiki köy yerine taşınmak zorunda kalmışlar. Zamanla diğer sülalelerle (Yunus ve Kadılar) karışıp çoğalmışlar. Köylünün bu arada köye ad vermesi bir problem halini almış. Çünkü her sülale kendi düşüncesine göre bir ad konmasını istemeğe ve bunda da diretmeye başlamışlar. Bu yüzden ad bulma meşesi halledilememiş.

O devirde köyün yakınlarında da bir şato bulunuyormuş. Şato amirinin (?) o zamanın fakir köy halkına birçok iyiliği do-

kunmuş, adı Hereko kimis.

Köyün ileri gelenleri toplanmışlar ve köyün adının Hereko konmasını ve böylece minnet borçlarının hiç olmasa bu şekilde ödenmesini istemişler, köy halkı da buna razi olmuş. Böylece köyün adı Hereko konmuş. Zamanla Hereko kelimesi Hereke'ye dönüştür. Köy, Malkara ilçesine bağlıdır. Anlatan: İbrahim Tuna

Yaşı: 59

Memleketi: Hereke Köyü

Nakleden: Faruk Demirci (E.S.E. öğrencisi)

Husunlu Köyü: Köyün adının tahminen elle yıl önce verildiği söylenilir. O zamanlar köy yedi haneliktir. Köyün batısındaki bir tepede bir yeldeğirmeni çalışmaktadır. Köyün ununu bu yeldeğirmeni karşılamaktadır. Unu çok güzel olduğundan değirmen has unlu diye anılmaktadır. Zamanla köyün de aynı adı aldığı ve bu adın uzunca bir zaman kullanıldığı anlaşıyor. Sonra dan kelime Hasunlu'dan Husunlu'ya çevrilmiştir. Köy, merkez ilçesine bağlıdır. Anlatan: İsmail Budak

Yaşı: 73

Memleketi: Husunlu

Nakleden: Hüseyin Sezer (E.S.E. öğrencisi)

Karacakılavuz Köyü: Köy 1882 de Bulgaristan'dan gelen göçmenler tarafından kurulmuştur. Köy kurulmadan önce buraları bir çiftliğin arazisiydi. Çiftliğin adı da Karacakılavuz çiftliği. Köyün adını iki kelime tekşit etmektedir: Karaca ve kılavuz. Şimdi bu iki kelimenin köyün adındaki rolünü ayrı ayrı ele alıp inceliyelim: Ormanlık olan bu bölgede bol miktarda bulunan av hayvanı karaca köyün adının ilk yarısına kelime olarak girmiştir.

Bir gün, çiftliğe bir bey geliyor. Yandan bir de kılavuzu bulunan bu bey, köy, daha doğrusu çiftlik halkı tarafından gayette iyi ağrılanıyor. Bey çiftliği satın almak arzusunu duyuyor.

Güler geçiriyor, bir gün çiftliğin kâhya ile beyin kılavuzu gürreşe tutuşuyorlar, akşamda kadar giresiyorlar, sonunda kılavuz kâhyayı yeniyor. Bey de çiftliği satın alınca kuvvetli kılavuzunun hätrâsi da yaşasın diye karaca kelimesinin sonuna ki-

Aym Olayları :

BESİNCİ HALK OYUNLARI 'BAYRAMI'

Yazan: Prof. Mahmut R. GAZİMİHÂL

Besinci yurt oyunları bayramı münasebe-
tiyle gazetelerde çıkan yazıların azlığı göze
garptı. Geçen bayırlara nispetle zayıf gös-
terilerle karşılaşıldığından söz açanlar oldu.
Yüzde otuz kadın topluluklarının bu yıla özel-
lik bağıtladığını yazan var. Erzurum, Konya
gibi bölge geşitlerinin bu yıl yer almaması
gerçekten bir açıklık göstermiş olabilir ama,
onlardan bazıı da Avrupada festival konusuy-
dular. Onları da aynı tesis ayakta tutmuş ve
gün ışığına çıkmıştı. Her yerde muzaffer ol-
an bu kadar zengin folklor hazinesiyle ne ka-
dar övünulse yeridir. Bayırlar himmeti ö-
nemlidir.

Oyuncuların yüzde otuzunun kadın oldu-
gunu belirten, bir özgürlüğe dokunulmuştur. Kadınlar kendi kapalı ailemlerinde oyuna kalk-
tıkları için erkeklerce seyrek seyredilebilirdi.
Akrabalar arasında barda tutabilirlər. Fakat iste artıq karınlardalar. Ne şeref, ne saat-
det. Sağ olsun kızlarımız.

Meselâ, Arnavut halayı, Mutki Harkuştası,
Meryemo Harkuştası, daha başkaları.. Merzifon'da "Çerkez hayalı" bile var.

Halayın bir başı Arnavut'ta, öbür başı
Kafkasya'da, hattâ Hazar ötesi türkmenlerin-
de: Uspinski otuz yıl önceki bir halay ez-
gisini notaya alıp bastırmış ve kelimenin ka-

lavuz kelimesi ekleniyor ve ikisinin birles-
mesinden köyün adı doğmuş oluyor. Bir za-
man sonra ki ortalamada olarak 1882 yilla-
rında köyün asıl halkı Bulgaristan'dan ge-
lip buraya yerleşiyor, köy de bunlar tara-
findan kurulmuş oluyor. Yani Karacakılı-
vuz kelimesi, önceki çiftliği, sonrasında
da köyün adı oluyor.

NOT: Karaca kelimesi hakkında köy hal-
kı arasında yaşıyan bir başka söyleti de-
sudur: Çiftliği satın alan beyin adı Karaca
olduğu için köye hem kendisinin, hem de
kilavuzunun hâtilarına saygı gösterile-
rek Karacakılavuz denmiştir.

Anlatan: Ömer Karadağ

Yaşı: 60

Memleketi: Karacakılavuz köyü

Nâkleden: Bahattin Akdeniz (E.S.E. ögren.)
(Devam edecek)

din havası demek olduğunu işaretlemiştir.
T. D. K.'nun Halk ağzından Söz Derleme Der-
gi'si'nin (1957). 203. sayfasında Karı karşılığı
olarak "heley" sözü de var. Halaylar aslında
kadın oyunları mıydı? Güneyden sınırlı Ker-
külleri geçiyor. Su dörtlü ora kızlarındandır:

Halay tepine toz olur
Mavi salvag boz olur
Oğlan yağlıgm kaldır
Men kaldırsam söz olur.

Kafkas yâhlârlarının bu adı da "halay" ile
asilda bir sanıyoruz. Söz açılmışken Kars'tan
su yâlinin türkî ve havasını hatırlatıyoruz ki
bu oyunda çalgı yoktur, düğün ve eğlencelerde
kadın erkek karışık yürütülebilir; kalaba-
kık oyundur:

Kız — Hindistanı tâhiysan
Hoy le le le le le — le le
Gümüş kama bağłyipsan
Can le le le le le — le le

Oğlan — Gümüş kama bağlamışam
Hoy . . . . .
Hindistanı tâlamışam
Can . . . . .

Bunları ilk defa nesrediyoruz
Çerkez Halay'ının halayım Kafkasyadan
bu taraflara göcmüş bir çeşidi olduğundan hiç
şüphe etmiyelim. Halay sözü batı Anadoluda
"alay" a dönüyor, halk bu yanlış kanyı bes-
liyor!

Az yukarıda "Harkuştası" adı geçmişti. Ça-
ğatay metin ve lügatlarında bulduğumuz bu
carguşteky terimi ferhenklerde zamanla geç-
miş olup oyun çeşitleri ve yaygınlığı hakkında
evvelce bir makale çıkarmıştım. Türk kültü-
rümeli pek tarihi bir konusudur.

Yapı ve Kredi Bankasının kültür adımı-
ni bu defa da gönülden alkışlarım. Türk oyu-
nu tarihin derinliğinden görenektir.

Bitlis Topluluğu meşhur Harkuştalarını oynarken..

(Resim: H. H. KREIDER)

SON HALK OYUNLARI BAYRAMININ ÖZELLİKLERİ

Yazan: Bora HİNÇER

Türkiye'de ilk defa bir özel teşebbüs ta-
rafından bu kadar devamlı ve başarılı bir
bayram hemen her yıl tekrarlanmaktadır.
Bu bayırlar, inceden inceye, bir yıl boyun-
ca çalışmayı içap ettirmektedir. Meselâ bay-
rama gelen seyirciler, bu yıl neden Erzurum,
Konya, Gaziantep veya Bursa halk oyunu
toplulukları yok, diyor. Buna verilecek cevap

akçıklayıcı olmaktadır: Türk Halk Oyunlarını
Yaşatma ve Yayma Tesisi, yalnız beş on ilin
değil, bütün yurdun oyunlarını derlemek, top-
lamak, onları bütün mümlekete tanıtmak il-
küsnü güdüyor. Halk bu oyunları - zevkle,
heyecanla seyreden, Tesis'in idare kuru-
lunu teşkil eden bilim adamları da yurdı her
yıl karış karış, bölge bölge dolasarak, eskili.

gi nisbetinde ilk görenler için yeni diyeble - ceğimiz oyunlarını tesbit ediyor. Bu il ve ilçelerin ilgililerle yıl boyunca belki yirmi belki yirmibes defa mektuplaşıyor. Sonunda o yerin oyun topluluğunu İstanbul'a getirmek mümkün oluyor.

İste, bu yıl da böyle oldu. Dördüncü Halk Oyunları Bayramı'ndan bu tarafa her tatil günü deşerlendirerek ekipler halinde Anadolu'da oyun arayan bilim adamları, nihayet Beşinci Halk Oyunları Bayramı'nda karnıza hiç tanımadığımız diriliğini yüzüller boyunca kaybetmeyen oyunlarımıza çıktılar.

Bu yıldı bayrama Artvin, Bitlis, Bolu, Denizli (Tavas), Eskişehir, Balıkesir (Dursunbey), Kayseri (Pazarören), Sakarya (Adliye Köyü), Silifke, Sivas, Tokat (Leveke Köyü) ve Trabzon (Beşikdüzü) oyun topluluklarile katıldılar.

21 ile 30 Temmuz 1961 günlerinde tekrarlanan oyunlar, büyük ilgi gördü. Havaların da yağışsız ve iyi gitmesi, geçen yillardaki aksamları öndedi. 22, 23, 29 ve 30 Temmuz cumartesi ve pazar günleri saat 17 de ucuza matineler yapılmak suretiyle daha geniş halk topluluklarının oyunları görmeleri sağlandı.

Oyunları mikrofonda sunan İstanbul Radiyosu spikeri Doğan Soylu'nun içten gelen şamimi takdim ve tanıtımı çok yerinde oldu.

Balıkesir Dursunbey topluluğunun temsil ettiği Barana sohbeti oyunları, geniş yankılar uyandırdı. Sakarya Topluluğunun oyunlarında özellik çok beğenildi. Bitlis Topluluğunun oyunları da aynı derecede ilgi uyandırdı. Bolu çift davul oyuncuları, davul ile kaşık oyunu türne giren oyunları çok güzel oynadı. Artvin, Bitlis, Tavas, Eskişehir, Pazarören, Silifke, Sivas, Tokat ve Beşikdüzü Toplulukları da Açık Hava Tiyatrosu sahnesinde her gün diğer topluluklar kadar alkış topladı.

Bayram devam ederken, 26, 27 ve 28 Temmuz günleri "I. Halk Oyunları Semineri" yapıldı. Çok büyük ilgi gördü. Bayramı tertipleyenlerle bayrağı katılanların istirak ettiler. Vapur gezisi de çok istifadevi geçti, yenildi, içildi. Bu arada topluluk mensupları bayramda oynamadıkları diğer oyunlarını da oynamak imkânını, bilim adamları da bunları tesbit fırsatını bulduklar.

Bayramda, toplulukların oynadıkları oyunları aşağıdadır. Bayramı hazırlayan Yapı ve Kredi Bankası'nın bir kültür hizmeti olan Türk Halk Oyunlarını Yaşatma ve Yayıma Tesisi kurucularını ve onu yöneten idare kurulu ile bütün hizmet yükümlü omuzlarında taşıyan Vedat Nedim Tör'ü tebrik ederiz.

1. ARTVIN (Kadın ekip):

Ata barı, Düz horon, Sarı çiçek, Tamara, Uzun dere, Ondört, Deli horon.

2. BİTLİS:

Çarşibaşı, Garzani, Mutki Harkustası, Meryemo Harkustası, Sepe, Kılıç - Kaşkan.

3. BOLU:

Pegrah, Selâmlık, Karşılama, Çiftetelli, Körüğü.

4. DENİZLİ (Tavas):

Ağır Tavas zeybegi, Eski Tavas zeybegi, Kırık Tavas zeybegi.

5. ESKİSEHİR:

Eskişehir zeybegi, Eskişehir kaşık oyunu.

6. BALIKESİR (Dursunbey):

(Barana sohbeti)
Gelin havası (Sabahtan kavustum), Dörtlü zeybek, Kırık oyun, Karşılama, İkiyü zeybek, Sohbet övme (Kırık oyun).

7. KAYSERİ (Pazarören) (Kadın ekip):

Avşar ağrılması, Turnalar, Öte yüz, İlmi-nem, Kiyili, Sere.

8. SAKARYA (Adliye köyü) (Kadın ekip)

İki kol, Horon, Dört kol.

9. SILIFKE (Kadın ekip):

Eski mengi, Keklik mengisi, Yeni mengi.

10. SİVAS (Kadın ekip):

Düz halay: a. Ağırlama, b. Yanlama, c. Sıkırma, d. Hoplatma, Madımak, Arnavut halayı, (Ağırlama ve Yeldirme)

11. TOKAT (Leveke köyü):

Ellik, Lalellim, Alacağım ve yellenme, Kartal oyunu.

12. TRABZON (Beşikdüzü) (Kadın ekip):

Rize horonu, Giresun karşılaması, Trabzon sıksarası.

Aynı Olayları:

I. HALK OYUNLARI SEMİNERİ BAŞARILI OLDU

Yazan: İhsan HİNÇER

1961 Temmuz ayı, Türk folklorcuları için büyük başarılarla dolu bir tarih olarak kaydedilecektir. Bu ayda, geçen yillardaki Halk Oyunları Bayramlarında seyrettiğimiz topluluklarımız Avrupa'da düzenlenen çeşitli festivallere katıldılar, büyük takdir topladılar. Türk Halk Oyunlarını Yaşatma ve Yayıma Tesisi'nin bu hizmetini de sükrulanla karşıladı.

Tesis, tam manasile teşkilatlanma imkânına kavuşturduğu bu topluluklar dışında, her yıl yeni yeni toplulukları İstanbul'a getirerek, oyunları tesbit suretile ilmi çalışmasına devam etmektedir.

Bu yıl memleketimizde ilk defa yapılan "I. Halk Oyunları Semineri", yerli yabancı ilim adamları tarafından dikkatle takip edildi. Seminer, Yapı ve Kredi Bankası'nın Tepebaşı'ndaki merkez binası salonunda 26, 27 ve 28 temmuz günlerinde yapıldı. Sabahki çalışmaları saat 10 da başlayıp 13 e öğleden sonraki oturumlar ise 15 den 19 a kadar sürdü.

Seminer, 26 temmuz çarşamba günü saat 10 da Vedat Nedim Tör'in kısa bir konuşmasile açıldı. Çalışmaların seminer tertibindeki gayeyi anlattı. Seçim sonunda Başkanlığa Ahmet Kutlu Tecer, raportörlüklerde de Şerif Baykurt'la Ertop Konur getirildi.

İlim tebliğleri daha evvel teksir makinelerle çoğaltılarak ilgililere dağıtılmış bulunuyordu. Toplantıda, mazereti sebebile gelemeyen Prof. Mahmut Ragip Gazimihal ile Cahit Tanyol'dan başka bütün tebliğ sahipleri ve ilgililer hazır bulunuyordu. İlk gün Ahmet Kutlu Tecer "Oyun folkloru", Şerif Baykurt "Türk Halk Oyunları türlerinde çalışmalar ve bugünkü durum", Halil Bedi Yönetken, H. H. Kreider, Fikri Çiçekoğlu, Nedim Akçer, Dürdane Altan, Mümtaz Conger, Sevgi Babaoglu, Necdet Balci, Cahit Atasoy, Tomris Fethanoğlu, Bilge Koyunlu, Ziya Akçapar, Azade Taydemir, Sevgi Babaoglu ve Ruhi Su Kâtıldız, çalışmaları takip ettiler.

I. Halk Oyunları Semineri'nde sunulan

bildiriler ve seminer dolayısıyle Tesis'e gönü-

derilen diğer tebliğler, yakında bir kitap ha-

linde basılacak. Gelecek yıllarda seminerlere

devam olunacaktır.

Bastan sona kadar verimli ve olgun bir anlayışla devam eden I. Halk Oyunları Seminerini düzenleyenlere, bütün folklorcular sü-

ran ve minnetlerini sunmaktadır. Biz de bu duyguya katılır, yönetici ve düzenleyicileri tebrik ederiz.

Üçüncü ve son gün ise, kompozitör Bülent Tarcan "Türk halk oyunlarının müzik yapısı", Ruhi Su "Türk halk türkülerinin söylenişi üzerine" Metin And da son olarak dikkat ve alaklıları üzerine tophyan semineren en entere san ve "Halk oyunlarımızın sahneye uygulanması" konusundaki bildirisini takdim etti.

Prof. Gazimihal'ın "Folklor Konusu olarak yurd oyunları", "Bale kaynağı olarak yurd oyunları" adlı bildirilerle Doç. Cahit Tanyol'un "Türk kültüründe oyunun önemi" tebliği sahipleri hazır bulunmadığı için okunamadı.

Bildiriler, sahipleri tarafından sunulduktan sonra, ayrı ayrı minnakaşa edilmiş, bu surette çok faydalı bir çalışma yapılmıştır. Bildiriler ve bu konularda yapılan açıklamalar ve minnakaşalar, devamlı olarak banda alınmıştır.

Seminere devamlı olarak A. Kutsi Tecer, Prof. Dr. Bülent Tarcan, Prof. Ahmet Hamdi Tanrıyar, Vedat Nedim Tör, Prof. Osman Nuri Türkay, Prof. Laurence Picken, Metin And, Max Meineke, Ertop Konur, Muzaffer Sarısozen, Eflâtun Cem Güney, Prof. Sabri Esat Siyavuşgil, Sadi Yaver Ataman, Serif Baykurt, Halil Bedi Yönetken, H. H. Kreider, Fikri Çiçekoğlu, Nedim Akçer, Dürdane Altan, Mümtaz Conger, Sevgi Babaoglu, Necdet Balci, Cahit Atasoy, Tomris Fethanoğlu, Bilge Koyunlu, Ziya Akçapar, Azade Taydemir, Sevgi Babaoglu ve Ruhi Su Kâtıldız, çalışmaları takip ettiler.

I. Halk Oyunları Semineri'nde sunulan bildiriler ve seminer dolayısıyle Tesis'e gönüderilen diğer tebliğler, yakında bir kitap hlinde basılacak. Gelecek yıllarda seminerlere devam olunacaktır.

Bastan sona kadar verimli ve olgun bir anlayışla devam eden I. Halk Oyunları Seminerini düzenleyenlere, bütün folklorcular süran ve minnetlerini sunmaktadır. Biz de bu duyguya katılır, yönetici ve düzenleyicileri tebrik ederiz.

İSTANBUL TÜRKÜLERİ

— II —

XIX

Ateşim yanmadan tüttüm tüter
Viran bahçelerde bülbüller öter
Ötme bülbül ötme halim besbeter
Kalmadı sabre mecalim ağlarım her gün
Yarın Hakkın divanında söylerim birgün
Uzun servilerden uzundur boyu
İnce fidanlardan incedir beli
Öten bülbüllerden tatlıdır dili
Kalmadı sabrı kararım ağlarım her gün
Yarın Hakkın divanında söylerim birgün

XX

Yanağında gül sadberk açılıyor
Didem yaşı şebnem gibi saçılıyor
Gizli aşkin yüze çıktı ne haldir
Hüsniye görən elbet sana kapılır
Var mı benim gibi yanar yakılır.
Takınacak gülü çoktan ararız
Ele girse baş istiime takarız
Aşkin tende gönlüm sende ne haldir
Ol gül solmaz göz yaşıle sularız
Var mı benim gibi yanar yakılır.
Lâyk mudır ben kulunu ağlatmak
Aşk odile bağımızı dağlatmak
Kaldır nikahını ref'et cemalın
Gönü'l iştir efendisin seyretmek
Var mı benim gibi yanar yakılır.
Nuru aynum senden nice geçilir
Sim gerdane siyah perçem saçılır
Tanbur'ının derdi çuktur söyletmə
Yok cihanda sencileyin seğir
Var mı benim gibi yanar yakılır.

XXI

Edemem kimseye halim hikâyey
Gönü'l senden kime etsem sıkâyey
Neler çekti elinden bi nihayet
Gönü'l senden kime etsem sıkâyey
Beni meftun eden sensin o yâre
Açan bu sinemde bin türlü yare
Ararsın şimdî derdi aşka çare
Gönü'l senden kime etsem sıkâyey.

XXII

Ne ağlarsın kara gözlüüm
Gönü'l senden irak olmaz
Boyu servi semen yüzlüüm
Gönü'l senden irak olmaz.

Derliyen: İsmail Nami ERBİLEK

Güzeller hep bana gelse
Derdime hem deva bulsa
Bu dünya hep güzel olsa
Gönü'l senden irak olmaz.

Gözlerin benzer şahane
Hüsniye olmaz bahane
Padişah olsam cihane
Gönü'l senden irak olmaz.

Cihana bir hüma olsam
Çıkıp cevelân edip gelsem
Nice yüz bin huri görsem
Gönü'l senden irak olmaz.

XXIII

Göziümden, gönlümden hayali gitmez
Yıllar gece, haber gelir, yar gelmez
Çok zaman sabrettim hicran tükenmez
Yıllar gece, haber gelir, yar gelmez
Neleyeyim elim ermez, güç yetmez.
Küçüktü, büyütülm ol gonca femi,
Yar gitti gönlümde kaldı elemi
Yâd edip ağlarım şimdi o demi
Yıllar gece, haber gelir, yar gelmez
Neleyeyim elim ermez, güç yetmez.
Bu bir gizli derdîr, dermanı müşkü'l
Ah edip ağlarım misali bülbül
Acep yad eder mi aşkin ol gül
Yıllar gece, haber gelir, yar gelmez
Neleyeyim elim ermez, güç yetmez.
Can ile derunum ah edip ağlar
Ahü figanımdan infiyor dağlar
Hasretle eridi yürekte yaşlar
Yıllar gece, haber gelir, yar gelmez
Neleyeyim elim ermez, güç yetmez.

— BITTİ —

VI. CİLDİMİZ

144. sayımızla VI. cildimiz de tamamlanmıştır. VI. cildin de diğer ciltler kalınlığında olması için bu cilde dahil sayılarımızın kapaklarını çıkartanak ciltletiniz.

Konulara göre indeks, bundan evvel olduğu gibi 5. cilt sonunda X. ciltte toplu olarak verilecektir.

Gelenekler ve Görenekler :

TEKİRDAĞ'DA YAĞMUR DUASI

2479
Yazan: Salim Sami İŞÇİLER

Her yerin tarihin eski devirlerinden beri devam edegeymiş bazı gelenekleri vardır. Bunlar o yerdeki kişilerin tarihin her devrinde o geleneklere olan inanclarına kuvvetine uygun olarak artacağı gibi bazan ortadan yok olurlar. Ama yine o gelenekler tarihin diğer devirlerinde tekrar ortaya çıkabilirler.

Bu yazının konusunu teşkil eden yağmur duası bazı yerlerde sık sık yapıldığı halde bazı bölgelerde ise ancak kuvvetli bir kuraklıktan sonra hatırlanmaktadır. Türk Folklor Araştırmaları adlı değerli derimizde çıkan bu mevzudaki yazilar incelediği zaman her yerde pek ufak farklarla yağmur dualarının yapıldığı görülür.

Tekirdağ'da yağmur duası eskiden Namazgâh denilen yerde yapılmış ki şimdî orada ne Namazgâh denilen bir mezarlık, ne de o eski açık hava camii vardır. Namazgâh denilen mezarlığın Muratlı caddesinin şehirden çıkışkan söl yanına düşen kısımda şimdî Tekirdağ'ın 1922 senesindeki Kurtuluşunda şehit düşenler için bir Şehitler Abidesi ile koruluk ve geçen sene inşa edilen Bahçelievler semtinin ekserisi göçmen olan kişilerinin faydalandığı cami; yine caddenin sağ tarafında da Hastane avlusuna uzanmaktadır. Bir zamanlar Namazgâh denilen ve yalnız bazı cuma namazları ile yağmur duasının namazlarının kılındığı yerde, yukarıda bahsi geçen cami in ön kısmında bir gazino vardır.

Eskiiden ta Osmanlı İmparatorluğu zamanında bu yağmur duaları muazzam bir kalabalıkla yapılmıştır. Yağmur duasına gülmezden bir gün önce bütün okullarda öğretmenler öğrencilere ertesi gün yağmur duasına çıkılacağını bildirir, okula gelirlerken bir sepet veya torba ile gelmelerini ve içini istenilen sayıda çakılla veya ufak taşlarla doldurmalarını tenbih ederlermiş. Ayrıca hayatı, stürüstü olanlara ve yakın köylere de duaya katılmaları bildirilmiştir. Yağmur duasına katılacaklar konuşunu, sığırını alarak Nemazgâh denilenere gelirmiş.

Bütün hocaların istirakiyle yağmur duası namazı kılınmış. Sonra getirilen o ufak taşlar veya çakıllar birer birer yalanıp okunurmuş. Taş sayısının yetmiş bin ola çağlığı hakkında bir söyleti varsa da soruluklarımda tamamen yetmiş bin taş toplandığını söyleyemediler. Yalnız sayısız miktar taş topladığını anlattılar. Taşların okunması bittiğinde bütün topluluk hep bir ağızdan dua edermiş. Bu dua esnasında da el ayaları yere açık olarak tutulmuş. Topluluk "Âmin..." derken oradaki hayvanlar da — Allah'ın hikmetiyle — meleyip, böğürüp kendilerine göre sesler çıkarırlarmış. Bilhassa bunu sorduklarının hemen hepsi söylemişlerdir. Bu dua da bitikten sonra kuzu etli pilâvlar, yemekler yenir, duaya son verilirmiş. Okunan taslar torbalar içinde denize atılmış. Yaptığım soruşturmadada Barbaros nahiyesi halkı yağmur duası bittikten sonra tasları köy kendarından geçen dereye, İneçik ve Mahramlı halkı beraber yağmur duasına çıkarlar ve okunan tasları Mahramlı deresine atarlarmış. Ve sorduklarının yine çoğu yağmur duası bitiminde muhakkak yağmur yağdığını ve bazı dualardan sırsıklam geldiklerini dahi söylediler.

Fakat şimdî böyle muazzam yağmur dualarının da yapılmadığını öğrenmiş bulunuyorum. Tekirdağ'da son senelerde bir iki defa yağmur duası yapılmışsa da eskisi gibi muazzam kalabalıkla ve hususi bir yerde yapılmamıştır. Halk camide toplanmış, namaz kılınamış ve sonunda da dua edilmiştir. Taş toplanmadığı gibi dua sonu yemek de yenilmemiştir.

Geçen sene Karacakılavuz köyünde yapılan bir yağmur duasına yakın köylerin istirakiyle biraz fazla kalabalık toplanmış. Köy yakınındaki tepede namaz kılınamış, dua edilmiş, fakat yine taş toplanma mis, yalnız hocalara yemek ikram edilmiş.

Görülüyör ki eski gelenekler zamanla türkçe sebeplerle — bilhassa geçim zorluğu — değerlerinden kaybetmektedirler.

Açı Kaybımız Üzerine :

ALI RIZA YALGIN İÇİN

Yazan: Şakir Sabri YENER

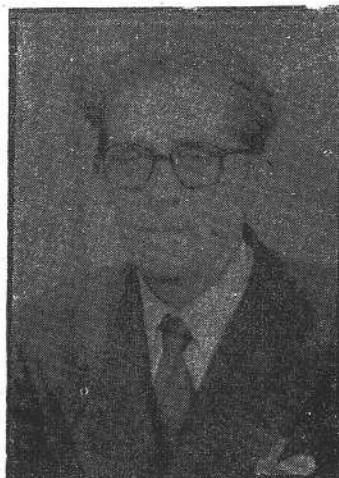
İhsancığım,
İki aydanberi Tire'deyim. Eşimle birlikte, buradaki Suh Hakimi damadımızı ve kızımızı görmeye geldik.

Derginizin 143. sayısını, Gaziantep'ten oğlum bana, Tire'ye gönderdi. Folklor üstadi Ali Rıza Yalgin'ın ölümünü okuyunca beynimden vurulmuşa döndüm.

1929, 1930 ve 1931 yıllarında Gaziantep'te ilk tesisat müfettiği bulunduğu sırada, Gaziantep folkloru üzerinde birlikte çalıştığımız merhum, Gaziantep gençliğine folklorculuğu asılmış ve kalblerimize heykelini dikmiş gitmişti. Onun, kapitülasyonların, Osmanlılar devrinde Türkler'e yaptıkları ekonomik baskuları dile getiren ve oğlu Doğan adına ithafen yazdığı (İzmirde Doğan Şeref) adlı küçük ve çok heyecan verici piyesini defalarca ilk okullarda temsil etmiş ve küçüklere, kurd severlik enjeksiyonu yapmıştır.

Mersin'de çıkarmaya başladığı aylık (Bilgi) dergisini birkaç nüsha Gaziantep'te beraber çıkarmış, devam ettirmiş ve bu sayılarında, o zamana kadar Gaziantep'te bilinmeyen folklor hazinelerini meydana getirmek için birlikte çalışmıştır. Ne yazık ki bu sayılar şimdi bende de yok.

O zaman Gaziantep'e, İstanbul'dan, Abdülkadir İnan'ın başkanlığında bir folklor ekibi gelmiştir. Merhum ile ben de bu ekiple işbirliği yapmıştır ve toمارlarla folklor malzemeleri toplamıştık. Hatta şimdiki kababın ve (Oğuzeli) adını alan (Büyük Kızılıhisar) adlı köyümüzde yeni bir Oğuz boyu da bulmuştuk. Bu ekip, bu folklor malzemeleri hizmetimizi aldı götürdü. Bir rapor halinde Maarif Vekâleti tabettirecekti, imkân hasıl olmadı. Rapor, rahmetli Halit Bayrî'nin eline geçti. Biz o zamanlar bu malzemenin, tabettirilmek üzere bize iadesi için, Gaziantep Halkevine ne kadar yazdık, çizdikse de Halid bey bir türlü vermedi. Ve "İşte biz (Halk Bilgisi Haberleri) derdimizde yayınıyoruz. Bu, sizce de makasın hasıl olması demektir..", diye daima red cevabı verdi. Vakia (Halk Bilgisi Haberleri)nde bu malzememizden parçalar neşre -

Merhum Ali Rıza YALGIN

dildi, ama devede kulak. Keske bu folklor derlemelerimizi siz elde etseniz de dergide yayınlasanız!...

Ali Rıza Yalgin, bir folklor arkeoloğuydu. Her gittiği yerde kalemile, kafasile kazilar yapar, çevremin eski gelenek ve göreneklerini, ustalıkla meydana çıkarır. İki yıl önce yine Tireye geldiğimde, Tire müze memuru, onun çantanberi aradığım (Anadolu Türk Damgaları) adlı küçük kitabını, müze kitaplığından buldu, bana verdi. Ben de hemen kitabı (Gaziantep Bakkalların Məhra Damgaları) kısmını kopye ettim. Gaziantep döndüğümde (Gaziantep Üçsel Tahsil Okutma ve Kültür Derneği)ne verdim. Dernek, damgaları İstanbul'a yolayip klijesini yaptırdı. Damgaları, (Gaziantep Kültür) dergisinin kapagına ve açıklamalarını da bu derginin içine koydu, bu suretle Antebin eski bir geleneği diriltmiş oldu ve çevrede de çok iyi etki yaptı.

Tuzluların, Yalgin'a Rıza baba demeleri çok hoşuma gitti. O, gerçekten folklorcuların babası ve mürsidiydi. İki stemindeki sohbetleri ruha işlerdi. Simasında ve konuşuk anındaki jestlerinde, insanı ona

Çocuk Oyuncakları :

UREGİL'DE SÖĞÜTTEN YAPILAN DÜDÜKLER

Yazan: Kamil TOYGAR

İlkbahar aylarında ağaçlara su yürüdüğü zamanlar çocukların en sevinçli ve mutlu günleridir. Uzunca süren bir kışın bitiminden sonra doğaya tüm özgürlüğyle kavuşan çocuklar oradan oraya koşuşarak neşe içerisinde oynışırlar.

Gurupça oyuncular yanında teker teker yaptıkları oyuncaklarla da eğlenmeye ve arkadaşlarını eğlendirmeye çalışırlar.

Çocuk Oyuncakları başlığı altındaki tartışmamızın ilkinde, Ankara yöresinde üregil köyde çocukların Sögüt ağacından yaptıkları oyuncakları tespite çalıştık. Bunlar genç sürünlüler — bir — iki — yıllık Sögüt dallarının kavlatılmamasından yapılan oyuncaklar.

Bu oyuncakları sırasıyla inceliyeceğiz.

A) D Ü D Ü K L E R :

I — SOYMUK DÜDÜK (Şekil: I)

İlkbaharda önce Sögüt ağaçlarına su yürür. Ağaca su yürüdüğü yaprak tomurcuklarının patlamasından yahut kesilen sürünlere birliğin ters tarafıyla sürüldüğünde odun kış.

doğu çeken bir cazibe vardı. Çok realistik. Kimseden korkmazdı. İnandiği fikirleri açık konusurdu.

Bizde henüz kıymeti anlaşılmayan folklor işlerile uğraşanların sayısı çok azdır. Ebediyete intikal eden Hasan Ali Yüceler, Hüseyin Cahitler, Yahya Kemaller, Mithat Cemaller de birer kıymet idiler ama, branşlarında yerleri doldurulabilen kıymetler. Fakat Ali Rıza Yalgin, yeri zor doldurulabilecek kayiplardandır. Onun küük kitapları: (Cenupta Türkmen Oymakları)ni, (Cenupta Türkmen Çalgıları) ni, (Toroslarda Karatepe, yurd ve Etnografya), (Çukurova Halk Terbiyesinde Avcılık), (Anadolu Türk Damgaları), (İzmirde Doğan Şeref) gibi küük kitap ve piyeslerini beli bir çok kimse okumamış ve görme mistir ama; onun, fotoğraf makinesi sağ omuzunda, termosu sol omuzunda asılı

mini soymuk (kabuk) kısmından ayıran yerden çıkan bir sıvıyla belli olur. Çocuklar kestikleri sürünlere çoğunuyla bir dere kemerine oturarak düdük kavlatırlar. Ellerindeki çaklı ve diğer kesici ağıtların sapını kavuşturacak düdükliğin tizerine vurarak su tekerlemleri söylerler:

1 — Kavla düdüküm kavla
Samanlıktı avla
Kavlamazsan düdüküm
Hüngür hüngür ağa

2 — Düdük düdük kavla
Şıyan gibi mavla
Kavladı bağırsızdım
Damdan dama aşalım

Soyruk düdük yapılış bakımından en kolay olanlarındanadır. Yalnız odun kısmından ayrılan kabuk kısmını dikkatle biribirinden ayırmak gerektir. Çünkü kabuk kısmının yırtılma ihtimali kuvvetlidir.

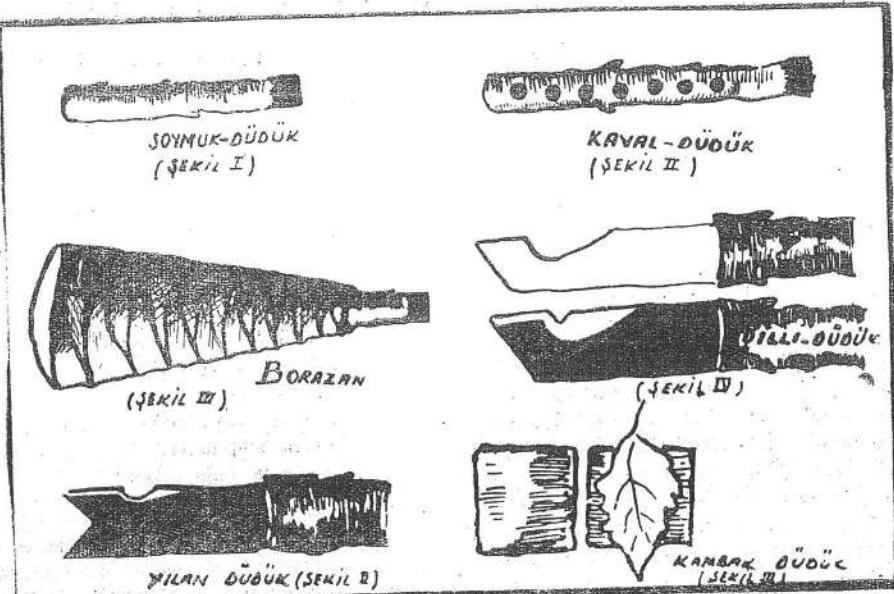
II — KAVAL DÜDÜK (Şekil: II)

Aynı şekilde kavlatılmış düdük tizerine ye di ve alt tarafına da bir tane olmak üzere

olarak seyyah elbisesi ve gündeşen yanın bakır gehresile dağ dağ, oba oba, aşıret aşiret dolasarak topladığı ve yazdığı bu kitapçıları yazmak, simdiye kadar ancak ona nasip olmuş bir mazhariyettir. Hele çeşitli dergi ve gazetelerdeki folklor yazıları, folklor dünyamiza ışık saçan birer güneşti.

Ölmek, yemek yimek, uyumak, gül ağlamak gibi hayatın tabii içaplardan biridir. Fakat kubbede hoş seda bırakarak ölmek, Yalman Yalgin (ilk de giştirdiği adı ve soyadı böyle idi) gibi iz bırakarak ölmek her fâniye nasip olur sey değil.

Rızanın bogluğunun, en başta dolduracak olan sana ve bütün folklorcu İlküdaşlara baş sağlığı ve uzun ömürler diler, hasretle gözlerinizden önerim fedakâr ve vefalı Hinger'ciğim!

Üregirde söğütten yapılan düdük ve çalgı çeşitleri.

sekiz delik açılır. Kavala çok benzendiğinden kaval - düdük adıyla adlandırılır. Çok genelikle, Soymuk düdükte olduğu gibi bunun da üç kısım gaki ucu ile alınarak ötmesi sağlanır. Bu basit müzik araçlarıyla, kulakları hassas çocukların yersel müzik parçalarını çalmayı başarabilirler.

III — BORAZAN

(Sekil: III)

Kıvıtlı kalın söğüt sürgünlerinin üzeri birbirine paralel ve meyilli olmak üzere çizilirler. Meydana gelen kıvrık kabuktan kıvrarak ve kıvrıkları iç içe gelmek suretiyle bir borazan ortaya çıkar. Bu borazanın üç kısmına bir soymuk düdük eklenir. Bundan böyle düdüğün sesi haliyle kalın ve çok çıkar. Sürülerini otlatmaya götüren köy çocukları bu borazanlar aracılığı ile birlbirlerile anlaşır ve haberleşirler.

IV — DILLİ DÜDÜK

(Sekil: IV)

Sekilde dış ve iç kısımları açık olarak gösterilmiştir. Diğer düdüklerle nazaran daha dayanıklıdır. Tız bir ses çıkarır. Ses bakımından

bekçi düdüklerine benzer. Bu düdükle (Malatya) Arapkir'de BİZBILDAK adı verilmektedir. (Bak: Derleme Dergisi — Cilt I.)

V — YILAN DÜDÜĞÜ

(Sekil: V)

Dilli düdüğün aynısıdır. Yalnız ağız kısmı sekilde görüldüğü gibi yılan ağzına benzemektedir. Gerek dilli düdük gerek yılan düdüğünün esası oduñ kısmının sekilde görüldüğü gibi belirli sekilde oyulmasından ibaret tir. Düdüğün çıkardığı ses te özellikle yılan sesine benzer.

VI — KAMBAK DÜDÜK

Bu düdük diğerlerinden yapılış bakımından ayırtır. Üregil (ANKARA) ve yöresinde ağaç kabuklarına kambak adı verilmektedir. Sekilde görüldüğü gibi çeşitli boyutlarda kesilen (kare - dikdörtgen) kambakların arasında söğüt, kavak yaprakları konularak sağlam bir siccime bağlanır. Böylece çocukların (Kambak - Düdük) dedikleri oygit meydana gelir.

(*) ÜREGİL: Ankara'nın Çankaya İlçesi. ne bağlı bir köydür.

Halk Danslarınızdan :

KÜTAHYA ZEYBEK OYUNLARI

Yazar: Sadık UZUNOĞLU

sema sekillerinin burada tariflerini yapmak değil, çeşitlerini yazmaya bile imkân yoktur. (1)

Bu açıklama, Kütahya zeybek oyunlarının oynamışına benzemektedir. Alevi semalarında gözcü veya gözlekci elindeki dayakla nasıl istediği kadın ve erkeği sema' kaldırır; Kütahya efesi de mendilini istediği kadın ve erkeğe atar. Böylece zeybek oyunları başlamış olur.

Kütahya yakınındaki az sayıda cerkez köylerinin cerkez oyunları da buna hayli benzer. Balıkesir ilinin keza az sayıdaki cerkez köylerinde yapılan düğün ve şenliklerde gözcü elindeki degnek veya dayakla istedğini kaldırıyor. Yalnız gözcü erkek ise kaldırıldığı kadın, kadınsa oyuna davet ettiği erkektir. Ondan sonra karşılıklı geçip dik vücutla kollar ve ayaklar gayet ritmik hareketlerle oynarlar. Bu, Türk halk oyunlarının çeşitliliğinde olduğu kadar aynı bölgelerde muhtelif oyunların benzerliğinden ötürü de araştırmaya değer bir andırıstır; bölge oyunlarının değişmesi karakterini gösterirler: yani kültür birliği her bölgede tam olmuştur.

Kütahya zeybek oyunlarının hiç bir yerin zeybek oyunlarına ve havasına benzemeyen gayet orijinal bir hali vardır. Usta oyuncuları zamanlarda bir kaç kişi kalmıştır. (Arabacı Fındık Hüseyin, Gemişin Ali Rıza, Hisarlı Ahmet). Zeybek oyunlarının oynaması hakkında bir yazısı birlikte okuyalım:

Oyunların en heyecanlı tavrında ortalıkta bir efe belirir. Boyu, bosu, endamı ile basındaki poğusu (Kefyesi), sırtındaki cepkeni, belindeki kuşağı, silahlığı, saldırması ayagında uzun çorabı, kirmızı plâstikli tozluğu ve yeminiyle (burada yemeni ayakkabı yerine söylenilir) tam bir Kütahya efesi... Bir elinde sırmalı yağlık (bütünlük mendil) bir ellerde kaytan bıyıklarını bükerek öyle bir girişi, öyle bir na-ra atışı, öyle çapaklı bakışı vardır ki... Kadınlar, geng kızlar birbirine girer, bir çiçek, arından bir kahkahı tufanıdır başlar. Gîlmekten kimde can kalır. Efe, mendilini hangi tazeze atarsa o oyuna kalkar, zeybek oyunları başlar. Bu ne kadar sürer bilmem. (2)

BİLMECELER, BULMACALAR

— IV —

Derleyen: Faik AKÇİN

Dokuz kaziğa kırk katırı tek olarak bağla.

Düşün, bul

E

Edendir bedendir, kolları besbedendir; yeşil koydum, kırmızı çıktı, ben de bilmem nedendir?

Kına

Edirne'den Eğin'den haber aldım bermenden, benim bir komşum var, yemin yer göbeğinden.

Değirmen

Edirne'den sandık getirdik, sandıklar bilmez onu, içinde boncuk vardır. Boncuklar bilmez onu, arasında kâğıt vardır kâğıtlar bilmez onu.

Nar

El alır, sandık almaz. Saat
Elde yürüür, masada durur.

Silah

Saat

Elemem melemem, ateş ocak başına gelemem; gelsem de duramam. Sadeyeği

Tarak, bit

El kadar kaşık, duvara yapışık. Kulak
El kadar mezar, dünyayı gezer. Ayak
El kadar tahta, dağdan domuz indirir.

Küpe

El kadar yüzü var, kırk elli gözü var; eğildikçe yağmur yağar
Elle yapılır, ete asılır. Eller üstünde giden tahtalı eve gider.

Cenaze

Elsiz, ayaksız duvarda yürüür. Salyangoz
Elsiz, ayaksız kapı açar. Rüzgâr-Anahtar
Elsiz, ayaksız kuyu kazar. Yağmur
Yıldırırmış

Elinde mendil, belinde zencir, gücün yetse tut aşağıya indir. Dükkan dârabası
Eli var, ayağı yok, karnı yarık, kani, canı yok.

Caket, manio

Elif cime emretmiş, al kani görmeye yince. Allah - Kur'an

Süzgeç

Elikli ülkülli, otuz iki delikli Emir katırı; bütün halkı götürür. Köprü
Endişeli mendîseli, dört köşeli, bir papa-

İskemle

li Erenler, dervişler, mahalle makalle gezmişler, ipsizleri bağlamışlar. Nikâh

İsa

Erguvan yaprağı, yasemin toprağı, ya bunu bilmeli ya çatlayıp ölmeli. Bil, bul

Eşikte bir leke var, silerim silerim çık

ARAŞTIRMALARI

maz.

Günes Et içinde hep içinde, bir kutum var, her şey içinde

Kulak Etten kantar, altın, elmas tartar. Kulak

Eti idi budu idi, dün akşam yatsıdan sonra size gelen kim idi?

Uyku Ev arkasında vay anam
Ev dolayı şışman köpek.

İsirgan Ev kapalı, kapı kapalı, baca kapalı, içe ride bir hırsız var.

Yastık Bil, bul
Ey namaz binamaz, cahil bundan anlamaz; etten kale sudan mescit, kim kıldı, burda namaz.

Yunus peygamberin balığın karnında namaz kılışı

F Fakir atar, zengin toplar. Sümük
Fatma hatun aldanır, etekleri katla nr.

Lahana Fildiren fildiren, bir karpuzu onikiye dil diren, onbirini yedire, birini haram etti ren.

Ramazan Fil filice fili yok, ip takacak yeri yok.

Yumurta Fini fini içinde, fini kutu içinde, ağam sardığı içinde.

Soğan Fini fini büyük sini. Nohut

Mercimek - para Fini fini fincan, içi dolu mercan

Nar Fingilli firek, göge direk. Duman
Fır fır uçar, bembeyaz kusar. Yün çırkı

Fitilli ağını açtı, çıplak içine kaçtı.

Çorap

G Gece gündüz hiç durmadan işler Saat -

kalb
Gece gider, üşenmez, gündüz gider üşenmez; beline kuşak kuşanmaz.

Nehir Gece gökte bir kandil, haydi bunu iyi bil!

Ay Gece yıkar, gündüz toplarım. Yatak
Gel bizim eve, otur üstüne. Minder

Gece harman, gündüz tepe. Yüklük
Gelişi arslan gibi, oturuşu sultan gibi; yavılışı hasır gibi, sürünenü esir gibi

Sel - kar - kedi

Gelin uyandı, cama dayandı, cam kırıldı, tana koyandı.

Nar - Kiraz - Karpz
Geldi mi gider, gitti mi gelmez. Gençlik
Geriden baktım dev gibi, yanına vardım

Tren

Giderim giderim, o gider, başında gölgeler.

Sapkâ

Gider gider, izi yok; burnu kara, gözü yok.

Vapur

Girdi çıktı, girecek, girdi çıktı girmeyecek; girmeden girecek, ne girdi, ne girecek

Adem ile Havva - Şeytan - Müslüman

Gâvur

Gider lili, gelir lili, ayak üzerinde durur lili.

Kapı

Gittim bir eve ağalarlar, sordum niçin ağalarlar, ipsiz adam bağalarlar

Nikâh

Gödüllük kaşkı, duvara yapışık.

Kulak

Gökte yanar bir kandil, haydi bunu sen bil!

Ay

Gökte sandık asılı, içi mercan basılı

Nar

Gökten indi bir karpuz, bunu on ikiye böldüler; on birini yediler birine haram dediler.

Ramazan

Gökten iner, yere yapılır.

Ad

Gökte uçar, kanadı yok; sekere benzer tadi yok.

Kar

Gökten indi = düştü aşıtı; cümle âleme yaptı.

Ad

Gümbüz kuyu, göktür suyu.

Silâh

Güm güm kuyu, gümbüz suyu, alan alır, içen ölürl

Tüfek

Gündüz et yer, gece yıldız sayar. Bulbil

Bekçi

Gündüz uyur, gece uyumaz.

Vıldız

Guh guh eder, kurbağaya benzemez;

Nargile

başında var kethudası, Osmanlıya benzemez.

H

Han kapısına girer, findik kabuguuna girmez.

Laf

Hanim içinde, başı dışında Hepsi içerde, başı dışarıda.

Civi

Hanim içerde, etekleri dışarıda.

Turp

Hanim içerde, salari dışarıda.

Mâsır - Dari

Haphava şıbdak, şıbdağın üzerinde

misildak, misildağın üzerinde işıldak, işildağın üzerinde alan kaya, alan kayanın üzerinde ormanlık, ormanlığın içinde güdüük de ve.

Ağz - burun - göz - kaş saç-bit

Hasan bey hasta, altın kafesinde yem yer,

su içmez, o da bir üsta.

İpek böceği

Havaya attım beyaz, yere düştü sazi.

Yumurta

Havaidir havai, altı tane ayağı, altı üstü bedestan; başım tuttu bu sesten.

Tren

Diş var, içi yok; dayak yer suyu yok.

Top

Dişleri bulunduğu halde diş ağrısı çekmiyen kim?

Eye

Diz çöktüm önüne, nyurdum deligine.

Sandık Anahtarları

Dört ayaklı iki kapaklı; iki kulaklı kırımızı yapraklı.

Mangal

Dört köşe, bir pasa.

Lâmba

Dört derenin suyu bir kuyuya iner; dört kardeş bir kuyuya ip atar.

Sağlanan Süt

Dört lap bir küp, eğri hiyar mangolar.

Kâğıt

Dört tatar durduda, bir kuyuya ok atar.

Kâğıt

Dört katar, kuyulara taş katar.

Çift

Deve - Inek memesi - Süt - Kova
Doksan dokuz cemaat, iki müezzin, bir imam.

Mum

Don' içinde dimdik durur.

Kâğıt

Duran girer, duran çıkar; kuru giren yaş çıkar.

Kuyu - Kova

Dumanı tüter, isterse gider; balık değil dir, denizde yüzer.

Gemi

Dünyada altı ayaklı hayvan nedir?

Bit

Dünyayı kaplar, denizi kaplamaz.

Kar

Kütahyada oynanan zeybeklerin oyun hafları ve her birinin oynaması o kadar değişik, küt, her birinden burada söz açmağa konumuz elverişli değildir. Kütahyada en çok oynanan zeybek oyunları sunlardır. Diğerleri daha ziyade düğünlerde ve meraklıların toplantılarında oynanırlar:

* Kar mı yağdı Kütahyanın dağını

* Saatinı satsana

* Üç çesmeden sular içtim kanamadım

* Öte yakaya gezelim, atlara yonca bıçım.

* Yağmur yağar, dereeleri sel ahr.

* Kalk oyuna kızan, kalk oyuna

* Sınav zeybez.

(1) — H. Bedi Yönetken, Anadolu Türk halk oyunlarından köy alevi semaları, Varlık mecmusu 1 - 15 Eylül 1944 sayı 268 - 269.

(2) — H. Kadri Erdem, Kütahya Düğünleri, Kütahya 1948 S. 53.

Türklerin Doğuşları :

GÜRÜN'DE DERLENEN İKİ TÜRKÜ

Derleyen: Gündüz ARTAN

25-30 yıl önce Gürün'ün Celikanyurt köyü halkından Mustafanın oğlu Ömer, eşkiyalık yapar, dağda bağıda adam öldürmekle vakit geçirirdi. Jandarmalar tarafından vurularak öldürülün Ömer'in beş kız kardeşinden Ayşe ve Emiş'in söyledikleri şu türkünün sözleri kadar nağmeleri de hazındır.

Yoncalığın cılgı yolu
Gide gide kavuşuyor,
Seni vuran Kayserili
İlyanınma savuşuyor.

Yataktaki yatıyor koynun,
Emmilerde oldu oyun,

Havaidir havai, yüksek yapar yuvayı ;
yapıcılar yapamaz, bıçıcılar bıçemez, ku-
yuncular dökemez, terziler bıçemez.

Örümcek yuvası - Yumurta

Havuzu özengi, eladır rengi, madeni
hündan, dimdiki dindan.

Lâmba

Hayatta en tatlı şey ne
Hay natırı natırı, anasını sevdigimin ka-
turu, yedi bin kişi götürür.

Köprü

Hep içeri, tip içeri.
Heften keten, sesi gelir gökten, sakal et-
ten, ağız kemikten.

Kulak

Her akşam yatan, her sabah kalkan,
amma hiç uyumayan nedir?

Güneş

Herkes uyur, İlyas baba oturur
Herkes öper, ben öpemem.

Saat

Her tarafın delik deşiktir, amma ben
gayet sağlamam.

Dirsek

Het dedim met dedim, git kapı arkasına
yat dedim.

Süpürge

Het dedim met dedim, ocak başına yat
dedim.

Kedi

Hey bulutlar ! bulutlar ! Yusuf'u yedi kurt-
lar, ben bir zorlu kuş gördüm, tepesinden
yumurtalar.

Buğday

Hey gidi gidiver, su gideni tutuver; ne
tathica etti var, püsküllüce kuyruğu var.

Balık

Hillim hillim hilmesi, hillim hanımın düğ-
mesi, hillim hıostur yemesi, zordur hillim
bilmesi.

Çilek

(Devaan edecek)

Yoncalığa vardimkine
Kanman akiyor beyin.
Bacısının adı Emış,
Gamasının sapı gümüş,
Ankara'da Kemal Paşa
Su Ömer'i vurun demiş.
Mor koyunun bercisiyem
Su dağların kircisiyam,
Kinamayın komşularım
Ben Ömer'in bacisiyam.
Sabıhan sabıhan
Kahve gelir tabahanan,
Ayşe bacın kurban olsun
Kucağında bebeğinen.

İkinci türkü, 1941 yılında vurularak ölü-
dürilen Mehmet isminde bir delikanının
ardından anasının söylediği hazır bir tür-
kütür.

Memmedimin boyu uzun
Kurşun yemiş düzüm düzüm
Kör olasın gahbe düşman
Asker olacaktı günü

Oy Memmedim.

Memmedimin boyu ince
Gezer narince narince
İfadescini veremiyor
Başgedikli gelmeyeince

Oy Memmedim.

Tabancası /beşli miydi?
Seni vuran eşli miydi?
Üç kursundan ölmeydin
Düştüğün yer taşılı miydi?

Oy Memmedim.

Hayada gönü'l hayada
Cliger kavurdum tavada
Memmedimi vuranların
Çocuğu kalsın yuvada

Oy Memmedim.

Tabakasında tütinü
Yatağında yok hatunu
Üç oğlumdan biri kaldırı
O da Memmedimin yetimi

Oy Memmedim.

SÖZLÜK: Cilga: Pâtika, keçiyolu, İlyanı-
nan: güle oynuya. Berci: Yavru, Kireç: dol-

Yalnız en yüksek Faiz değil,
en ufak mevduatınızda da en
yüksek Faiz, en fazla kazanma
şansı!

Dünyada ve yurtta bütün
bankacılık hizmetleriniz için

TÜRK TİCARET BANKASI

YARIM ASIRLIK TECRÜBESİ İLE EMRİNİZDEDİR

(Folklor: 21)

SÖT VEREN ANNELER
KANSİSLİK, ZAFİYET
KLOROZ, İSTAHSİZLİK
SIRACA VE NEKAHAT
İÇİN

(Folklor: 17)

(Folklor: 8)

Bir hesapla, bu defterin yapraklarını açan,

ve NEZLEYE karşı

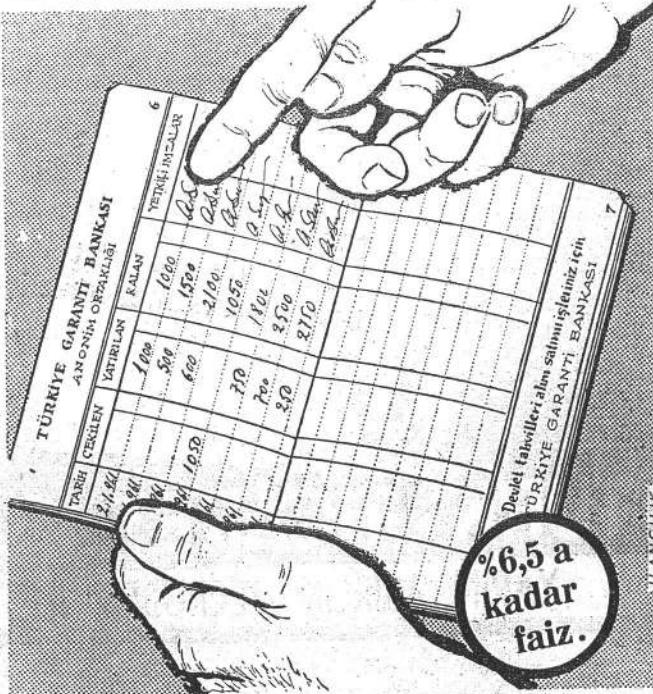
GRİPIN
Kullanınız

Aldığınız müstahzarın
haklı Gripin olduğunu anla-
mak için GRİPIN markasına
bilhassa dikkat ediniz.

GRİPIN
günde 3 adet alınabilir.

(Faal: 1358 - 22)

talihinin de kapılarını açmış demektir.
1961 de **1.360.000 LIRA**
GARANTİ BANKASI

(Folklor: 23)

Doğubank
25
SUBESİLE

Her türlü banka muameleleriniz
için emrinizdedir..

(Folklor: 24)

1961
YILINDA

15.000
KİŞİYE KAZANMA ŞANSI
230.000 ve 1.525.000

Liralık apartman dairesi Liralık para ikramiyeleri.

Her çekiliş plâni ayrıca ilan edilecektir.

AKBANK

Vadeli her 100 vadesiz her 200 liraya aynı bir kura numarası verilir.

(Folklor: 11)

DERGİMİZİN SATIŞ YERLERİ :

İSTANBUL'da: Beyoğlu Kitapsarayı, Köprü Kitabevi Kemal,
Aksaray Kitap Kitabevi, Beyazıt Sahaflar No. 4 Elif Kitabevi, Türbe
Kösehan Zahit Kitabevi..

ANKARA'da: Berkalp Kitabevi.

KONYA'da: Yeni Kitabevi.

ERZURUM'da: Hüseyin Öndük Kirtasiye ve Kitabevi.

Dergimizin sayısı 1, Yıllık abonesi 10 liradır.